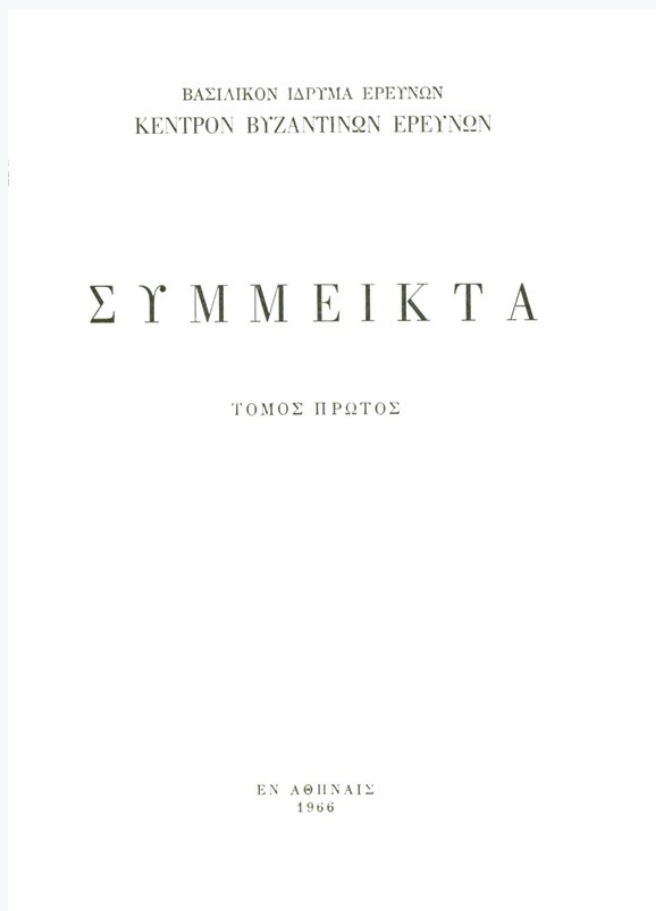

Byzantina Symmeikta

Vol 1 (1966)

SYMMEIKTA 1

Σακελίωνος παραλειπόμενα (Συμβολή πρώτη)

Αθανάσιος Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ

doi: [10.12681/byzsym.552](https://doi.org/10.12681/byzsym.552)

Copyright © 2014, Αθανάσιος Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΚΟΜΙΝΗΣ Α. Δ. (1966). Σακελίωνος παραλειπόμενα (Συμβολή πρώτη). *Byzantina Symmeikta*, 1, 35–75.
<https://doi.org/10.12681/byzsym.552>

ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

(Συμβολή πρώτη)

Ὁ Ἰωάννης Σακκελίων περιγράφων τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποίαν θὰ εἶχον ἡ Κωδικολογία ἐν γένει καὶ ἡ Παλαιογραφία εἰδικώτερον εἰς τὰς ἡμέρας μας, ὡς ἐκ τούτου δὲ δὲν ἀντεμετώπισε τὰ συναφῆ πρὸς τὴν καταλογογράφησιν τῶν κωδίκων προβλήματα, καθ' ὃν τρόπον ταῦτα ἀντιμετωπίζονται σήμερον.

Αἱ παραλείψεις αὗται, ὡς ἐξετέθη ἤδη εἰς τὴν προηγουμένην μελέτην τοῦ παρόντος τόμου¹, καὶ ἡ ἀνάγκη ὅπως αἱ λανθάνουσαι μέχρι σήμερον πληροφορίαι εἰς τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας γίνουσι γνωσταὶ εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν Ἐπιστήμην καθόλου, μᾶς ὤθησαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου τῆς ἀνασυντάξεως τῆς *Πατμιακῆς Βιβλιοθήκης*. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι φυσικὸν ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς συντάξεως καὶ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ νέου Καταλόγου νὰ βραδύνη πολὺ ἀκόμη, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον ὅπως καταστήσωμεν γνωστὰς εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν παρέχοντες οὕτω τὴν δυνατότητα τῆς ἀξιοποιήσεώς των.

Τὰς παραλείψεις ταύτας τοῦ Σακκελίωνος — ὅθεν καὶ ὁ τίτλος τῆς παρούσης μελέτης *Σακκελίωνος Παραλειπόμενα* — δυνάμεθα νὰ συνοψίσωμεν εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας κατηγορίας, ἀναλόγως τῆς φύσεως ἐκάστης ἐξ αὐτῶν :

α) Παράλειψις ἀναγραφῆς καὶ περιγραφῆς προσθέτων φύλλων ἢ τμημάτων κώδικος. Οὕτω δὲν ἐπεσημάνθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν περιεγράφησαν πρόσθετα τμήματα κωδίκων, τετράδια ἢ φύλλα, ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ καιροὺς ὡς παράφυλλα κατὰ τὰς σταχώσεις ἢ ἀνασταχώσεις πολλῶν χειρογράφων. Τὰ πρόσθετα ταῦτα σπαράγματα προέρχονται συνήθως ἐκ παλαιότερων κωδίκων καὶ περιέχουν κείμενα διάφορα τοῦ κειμένου τοῦ εἰς ὃν συνεσταχώθησαν κώδικος.

β) Παράλειψις ἀναγραφῆς ἡσοδίων ἔργων συγγραφέως τινὸς ἕνεκα πτώσεως φύλλου τοῦ κώδικος. Συχνάκις εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἐξ ἐνὸς κώδικος ἐξέπεσε φύλλον ἐν ᾧ περιείχετο τὸ τέλος ἔργου συγγραφέως τινὸς (λό-

1. Ἀθανασίου Δ. Κομίνη, Ὁ νέος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐν Πάτμῳ ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (Μέθοδος καὶ προβλήματα), σελ. 17 κέ.

γος, ἐπιστολή κλπ.) καὶ ἡ ἀρχὴ ἑτέρου ἔργου τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου συγγραφέως ἐδηλώθη μόνον ἢ ὑπαρξίς τοῦ πρώτου ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ ὁποίου ἐλάνθανεν ἔκτοτε τὸ ἐπόμενον ἀκέφαλον ἔργον.

γ) Παράλειψις μνείας ἐπὶ μέρους κειμένων ἀνηκόντων εἰς γενικωτέραν ἐνότητα. Ὁ Σακκελίω προκειμένου περὶ ἔργων γενικοῦ περιεχομένου, ὡς εἶναι φέρ' εἰπεῖν τὰ ἐκκλησιαστικοῦ, λειτουργικοῦ, ἀσκητικοῦ κλπ. ἐνδιαφέροντος, ἤρκεσθη πολλάκις εἰς γενικὸν χαρακτηρισμὸν χωρὶς νὰ ὑπεισέλθῃ εἰς λεπτομερείας καὶ χωρὶς νὰ δηλώσῃ τὰ ἐπὶ μέρους κείμενα. Οὕτω π.χ. πολλοὶ κώδικες χαρακτηρίζονται ὡς *εὐαγγέλια, πραξαπόστολοι, ἀσκητικά, συναξάρια, νομικά* κλπ., χωρὶς νὰ ἐπισημαίνωνται τὰ ἐπὶ μέρους κείμενα (προοίμια, κεφάλαια, ἀνθολογούμενοι συγγραφεῖς, ἀποφθέγματα ἢ διηγήσεις, ἡμερομηνίαι καὶ ὀνόματα ἐγκωμιαζομένων ἀγίων, πίνακες περιεχομένων κλπ.), στοιχεῖα δηλαδὴ ἀπαραίτητα διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ἐνὸς κώδικος καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

δ) Παράλειψις μνείας κειμένων γεγραμμένων μεταγενεστέρως εἰς παλαιούς κώδικας. Πολλοὶ κώδικες ἐπὶ τῶν ἀρχικῶς ἀγράφων καταλειφθέντων φύλλων των, τῶν περιθωρίων, τῶν παραφύλλων καὶ αὐτῶν τῶν πινακίδων ἀκόμη φέρουν πολλάκις σημειώσεις καὶ κείμενα γεγραμμένα ὑπὸ μεταγενεστέρων χειρῶν. Πλὴν τῶν *βραχέων χρονικῶν*, πολλὰ τῶν κειμένων τούτων οὐδεμιᾶς ἔτυχον μνείας εἰς τὸν παλαιὸν Κατάλογον.

ε) Ἐσφαλμένοι χαρακτηρισμοί. Εἰς τινὰς περιπτώσεις κώδικες χαρακτηρίζονται διὰ τῆς γενικῆς φράσεως *ὁμοίος τῷ προηγουμένῳ*, ἐνῶ οὐχὶ σπανίως οὗτοι ἀποδεικνύονται διάφοροι ἐκείνων.

ς) Διάφορος σειρὰ ἀναγραφῆς ἐπὶ μέρους κειμένων χάριν εὐκολίας. Ἐνίοτε ἔργα ἐνὸς συγγραφέως δὲν κατεγράφησαν κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι σειρὰν αὐτῶν, ἀλλ' ὑπήχθησαν εἰς γενικωτέραν ἐνότητα διὰ διαφόρους ἐκάστοτε λόγους (τήρησις ἀλφαβητικῆς σειρᾶς, συγκέντρωσις ἔργων ἐνὸς συγγραφέως ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κλπ.). Ἡ συστηματικωτέρα αὕτη κατάταξις ἀντενδείκνυται κατὰ τὴν καταλογογράφησιν τῶν κωδίκων· τούναντίον μάλιστα κρίνεται ἀπαραίτητος ἡ ἀναγραφὴ τῶν κειμένων κατὰ τὴν ἐν τῷ κώδικι σειρὰν, διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν διευκολύνει τὴν κατάταξιν αὐτοῦ εἰς ὁμάδας καὶ οἰκογενείας κωδίκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ εὐχερεστέραν τὴν μελέτην τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἐνὸς συγγραφέως.

ζ) Παράλειψις μνείας καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων, ἀρχικῶν γραμμάτων κλπ. Σημειωτέον ὅτι ἀξίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης δὲν ἔχουν μόνον αἱ ἀριστουργηματικαὶ ὀλοσέλιδοι μικρογραφίαι, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο καλλιτεχνικὸν στοιχεῖον, διότι δύναται οὐ μόνον νὰ ἀποτελέσῃ καθ' ἑαυτὸ ἀντικείμενον ἐξετάσεως τῆς οἰκείας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς προελεύσεως τῶν κωδίκων.

η) Ἐσφαλμένη χρονολόγησις. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ὁ Σακκελίω

μετά πολλῆς ὀξύδερκείας καὶ ὀρθῶν κριτηρίων ἐχρονολόγησε τοὺς Πατμιακοὺς κώδικας. Βεβαίως εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐσφάλη, ὡς εἶναι φυσικὸν ἄλλως τε νὰ συμβαίῃ περὶ τὰς χρονολογήσεις κωδίκων, ἰδίᾳ ὁσάκις δὲν βοηθοῦν εἰς τοῦτο οὔτε τὰ κείμενά των οὔτε ἡ ὕλη καὶ τὰ λοιπὰ ἐξωτερικά των στοιχεῖα.

θ) Ἀνώνυμα, ψευδεπίγραφα ἢ ἀδήλων συγγραφέων ἔργα. Μετὰ πάροδον ἐνὸς περιόπου αἰῶνος τὰ πλεῖστα τῶν κειμένων ἐγένοντο ἀντικείμενον κριτικῶν ἐκδόσεων καὶ ἐμελετήθησαν ἐπιστημονικῶς. Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι σήμερον νὰ δυνάμεθα νὰ ἀποδίδωμεν ἀνώνυμα ἔργα εἰς τοὺς συγγραφεῖς των ἢ ἀντιθέτως νὰ ἀπαλλάσσωμεν συγγραφεῖς τῆς εὐθύνης κειμένων τὰ ὅποια οὐδέποτε ἔγραψαν.

Αὐταὶ κυρίως ὑπῆρξαν αἱ παραλείψεις τοῦ Σακκελίωτος, τὰς ὁποίας θὰ προσπαθήσωμεν ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ νὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω ἀφίνοντες τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν διὰ τὸν νέον Κατάλογον. Καὶ ὡς πρώτην συμβολὴν παρέχομεν τὰ παραλειπόμενα τῶν πρώτων τριάκοντα κωδίκων.

ΚΩΔΙΕ ΑΡ. 1

1. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σακκελίωτος χαρακτηριζόμενος ὡς *ἀδελος* συγγραφεὺς τοῦ πρώτου τμήματος τοῦ κώδικος εἶναι ὁ *Ἀντίοχος Μοναχός*, αἱ πνευματικαὶ ὑποθέσεις δὲ τὰ ρλ' (καὶ ὄχι ρπ') κεφάλαια αὐτοῦ (PG 89, 1421 - 1849).

Πλὴν τῶν θ' κεφαλαίων, ἅτινα ἐξέπεσαν μετὰ τῶν πρώτων φύλλων τοῦ κώδικος, ἐλλείπουν ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἕνεκα πτώσεως δηλαδὴ καὶ ἄλλων φύλλων μὴ συνεχομένων ἐκ τῶν ἐπομένων δύο τετραδίων, καὶ τὰ ἐξῆς κεφάλαια ἢ τμήματα αὐτῶν :

α) Τοῦ κεφ. ι' ἢ ἀρχή.

β) Τοῦ κεφ. ιγ' τὸ τέλος.

γ) Τὰ κεφ. ιδ' καὶ ιε' ὀλόκληρα μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ κεφ. ις'.

δ) Τοῦ κεφ. ιζ' τὸ τέλος.

ε) Τὸ κεφ. ιη' ὀλόκληρον μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου κεφ. ιθ'.

Σημειωτέον ὅτι ἡ σειρά τῶν κεφαλαίων ἐν τῷ κώδικι εἶναι διάφορος τῆς παρὰ τῷ Migne ἐκδόσεως.

2. Τὸ ἐν τῷ κώδικι (φφ. 211^v - 247^v) τελευταίαν σειρὰν ἔχον ἔργον: *Νείλου μονάζοντος ἐρημίτου διήγημα εἰς τὴν ἀνάρσιν τῶν ἐν τῷ Σινᾷ ὄρει μοναχῶν. . .*, περατοῦται κολοβὸν διὰ τῶν λέξεων : *ἀναλύειν οὐ πεφυκότος διὰ τοῦτο οὐκ ἐμμησάμην σαρκῶν | (μητέρας ἀγεννώως ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς. . .)* (PG 79, 660 A-B).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 2

1. Τὸ ὑπόμνημα εἰς τοὺς δύο λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου *Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα*, ὀφειλόμενον εἰς ἀνώνυμον συγγραφέα, εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ τοῦ Νικήτα Ἑρακλείας, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος θὰ τὸ ἐχρησιμοποίησεν ὡς πηγὴν διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἰδικοῦ του ὑπομνήματος.

Ἐκ τῆς κωδικοῦ ἀρχεται ἀκέφαλος ἀπὸ τῶν λέξεων : |τι μὲν . . . του τοῦ λόγου πανηγυρικὸν τὸ εἶδος. . . Τελευτᾶ δὲ οὕτως : . . . ἦν καὶ οὗτος μυσταγωγίαν καλεῖ καὶ τῆς θεότητος καθ' ὅσον καὶ ἐνταῦθα τὰς ἀγάς ἐδέξαντο τῆς γνώσεως καὶ θεώσεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Τμήμα τῶν ὑπομνημάτων τούτων ἐξέδωκεν ὁ I. S a j d a k, *Historia critica scholiastarum et commentatorum Gregorii Nazianzeni . . .*, Κρακοβία 1914, σελ. 206 - 208.

2. Τὰ φφ. 297 - 299 προέρχονται ἐξ ἄλλου κώδικος, συνεσταχώθησαν δὲ μετὰ τοῦ παρόντος καὶ ἐν τέλει αὐτοῦ εἰς θέσιν παραφύλλων. Ἡ γραφὴ αὐτῶν φαίνεται τοῦ ι' - ια' αἰῶνος, τὸ δὲ κείμενον ἐπὶ μιᾶς στήλης ἀνήκει μᾶλλον εἰς τινὰ Ἑρμηνείαν τῶν Θείων Γραφῶν ἢ εἰς ὁμιλίαν ἐπὶ Γραφικῶν θεμάτων.

α (φ. 297^{r-v}) Ἄρχ. . . | ὡς ἂν θάτερον μόνον ποιῶ. . . τῆς ὠδῆς ἀκούοντες τῷ ταῦτα ἐπάδοντι . . .

Τελ. . . ὁ ἐξανατέλλων γὰρ φησι χόρτον τοῖς |

β (φ. 298^{r-v}) Ἄρχ. . . | σις ἦν τῶν μαθητῶν τὸ πλῆθος διὸ καὶ ἐπήγαγεν ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ κόκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ. . .

Τελ. . . ὁμοίως τῷ προοιμίῳ τὸ τέλος ὑφαίνει καὶ γὰρ |

γ (φ. 299^{r-v}) . . . | νυμίας ὄντα ἀνάξιον ὥστε καὶ σὺ κατὰ χάριν ἐσώθης. . . καὶ γὰρ ἀποβεβλημένος ἦς· μὴ τοίνυν στασίαζε . . .

Τελ. . . τὰς θείας ἐπωδὰς καὶ τὰς ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἀπὸ |

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 3

α) Τοῦ παρόντος κώδικος ἐλλείπει ἡ ἀρχὴ τῆς *Πρὸς Σεραπίωνα Α'* ἐπιστολῆς τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου κατὰ τῶν λεγόντων ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κτίσμα ἐστίν. . . Αὕτη ἀρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων : (. . . κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιασθη) | καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. . . (PG 26, 548A).

β) Τοῦ λόγου *Πρὸς Μαρκελλῖνον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ψαλμῶν* (φφ. 290^v - 292) περιεσώθη μόνον ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, 19 περίπου φύλλων ἐκπεσόντων μετὰ τὸ φ. 290.

(φ. 290^v) "Ἀρχ. "Αγαμαί σε τῆς ἐν Χριστῷ προαιρέσεως, φίλε Μαρκελλῖνε, καὶ γὰρ καὶ τὸν παρόντα πειρασμὸν καὶ (τοι πολλὰ παθῶν ἐν αὐτῷ. . .) (PG 27, 12A).

(φ. 291) "Ἀρχ. (. . . λέγων ταῦτα με)|γάλην ὄφεται τὴν ἐν αὐτοῖς παράκλησιν εἴτε πειράζεται καὶ διώκεται, ψάλλον οὕτως. . . μέχρι τέλους (PG 27, 44B-45C).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 4

Ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τοῦ κώδικος τούτου, περιέχοντος ἔργα τοῦ Μ. Ἀθανασίου, προσετέθησαν κατὰ τὴν στάχωσιν, ὡς παράφυλλα, σπαράγματα ἐξ ἄλλων κωδίκων.

1. Οὕτως ἔχομεν ἐν ἀρχῇ ἐξ φύλλα καὶ ἐν τέλει δύο, ἀποτελοῦντα τετράδιον πλήρες καὶ περιέχοντα κεφάλαια τοῦ Ἀντιόχου Μοναχοῦ. Ταῦτα εἶναι γεγραμμένα διὰ μεγαλογραμμάτου γραφῆς τοῦ θ' αἰῶνος καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ τετράδιον. Τοῦ τετραδίου τούτου κατὰ τὴν τελευταίαν στάχωσιν ἀπεσπάρθη ἐν δίφυλλον (τὸ 1ον καὶ 8ον φύλλον) καὶ ἐσταχώθη ἐν τέλει, εἶτα δὲ ἠριθμήθησαν ἀπὸ α - f τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος ἐξ φύλλα καὶ g - h τὰ δύο τελευταῖα, ἐνῶ ἡ φυσικὴ σειρά των εἶναι : g, a - f, h. Τὸ τετράδιον τοῦτο περιέχει κατὰ σειράν α (φφ. g, a) *Πίνακα τῶν περιεχομένων ρλ' κεφαλαίων ὑπὸ τὸν ἀκόλουθον τίτλον : Ἐπιστολὴ Ἀντιόχου μοναχοῦ τῆς Λαύρας τοῦ ἀββᾶ Σάβα πρὸς Εὐστάθιον ἡγούμενον Μονῆς Ἀτταλίνης πόλεως Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας κεφάλαια διάφορα ρλ' καὶ προσευχὴ ἐξομολογήσεως* β (φφ. a - d) *Α' Περὶ πίστεως* γ (φφ. d - e) *Β' Περὶ ἐλπίδος* δ (φφ. e - f^v) *Γ' Περὶ ἐστιάσεως* ε (φφ. f^v - h^v) *Δ' Περὶ γαστριμαργίας* ς (φ. h^v) *Ε' Περὶ μέθης* (οὐχὶ πλήρες) (PG 89, 1421 - 1445C).

2. Ἐν ἀρχῇ ἐπίσης τοῦ κανονικοῦ πρώτου τετραδίου τοῦ κώδικος προσετέθη φύλλον ἐκ Μηναίου τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ ια' αἰῶνος, ἐν ᾧ περιέχεται τμῆμα τῆς ἀκολουθίας τῶν ἡμερῶν ια' καὶ ιβ' : Ἀρχ. | ἡμῶν τὴν πταίσασαν σοῦ ὑπερφυῶς ἐξ αἱμάτων. . .

ὦδὴ θ' : Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν...

Κοσμεῖν τὴν ἔνδον ψυχὴν ...

Ἰδεῖν ποθοῦσα τὸν ὑπὲρ αἰσθησιν ...

Ἐδῆς καὶ ἦχον ἐπαπολαῦσαι ...

Μηνί τῷ αὐτῷ ιβ' εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας Τάραχον, Πρόβον καὶ Ἀνδρόνικον...

Χορός ἀγγελικός ...

Τῆς ἁγίας Τριάδος ...

**Ὄψιν συντριβόμενος ...*

**Ἐφερές τυπτόμενος ...*

Πυρὶ συμφλεγόμενος ...

Τελ. *θηρσί τε συμπλεκόμενος καὶ τελειού|(μενος ...).*

Τὸ Μηναιῖον ἐξ οὗ τὸ παρὸν φύλλον ἐξέπεσεν ἀντιπροσωπεύει τὴν ἱεροσολυμιτικὴν τάξιν, τὰ δὲ ἀνωτέρω κείμενα εἶναι ἀνέκδοτα. Τὰ τρία πρῶτα τροπάρια τὰ ἀρχόμενα διὰ τῶν γραμμῶν *K I Q* ἀνήκουν εἰς κανόνα τοῦ ὕμνογράφου Γεωργίου εἰς τὴν Ζηναῖδα, οὗ ἡ ἀκροστιχίς : *Ἡ Ζηναῖς ζῆ καὶ θανοῦσα σαρκίῳ* (Ἐκκλησ. Φάρος 37 (1939), σελ. 246 - 247).

3. Ὁ κῶδιξ ἐπίσης κοσμεῖται διὰ πολυχρῶμων καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ πρωτογραμμῶν.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 5

1. Τοῦ κῶδικος προτάσσεται Πίναξ τῶν περιεχομένων ἐρωτήσεων Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου ἀκέφαλος καὶ κολοβός, διότι ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου τετραδίου ἀνά ἓν φύλλον.

(φ. 1) Ἀρχ. ἀπὸ τῆς λ' ἐρωτήσεως : *(Τίνος ἔνεκεν καταρᾶται ὁ Ἰώβ) | τὴν ἡμέραν αὐτοῦ.*

(φ. 4). Τελ. διὰ τῆς ἐρωτήσεως ρμα' : *Ἐάν τις ὀρίση παρ' ἑαυτῷ . . . τί ὀφείλει ποιῆσαι* (PG 89, 316 - 328).

2. Τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ κῶδικος αἱ σωζόμεναι ἐρωταποκρίσεις *Εἰς τὰ ἄπορα τῆς θείας Γραφῆς εἶναι σκζ', ὧν ἡ μὲν α' ἄρχ. Εἰς τὸ ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν : Ἐρώτ. Τίς ὁ εἰπὼν καὶ τίνι λέγει ; Ἀπόκρ. Ὁ πατήρ ὁ εἰπὼν τὸ ποιήσωμεν . . . Τελ. κολοβὸν διὰ τῶν λέξεων : . . . τῆς ὀργῆς καὶ ἀναβάντες τῆς αἰχμαλω|(σίας . . .) (=κεφ. σκζ', Ἐσδρας βιβλίον Α').*

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικοῦ ἐπιτίτλου καὶ ἀρχικοῦ γράμματος (φ. 5).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 6

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο Ἀνθολόγιον ἔχει πολλὰ ὑποστῆ ὑπὸ τε τοῦ χρό-

νου καὶ τῶν ἀνθρώπων. Πολλὰ φύλλα ἐξέπεσαν ἢ ἀπεσπίασθησαν, ἄλλων δὲ ἡ σειρά διεταράχθη κατὰ τὴν στάχωσιν. Κατὰ ταῦτα ὁ ἀρχικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων κεφαλαίων ἦτο ἀσφαλῶς μεγαλύτερος τῶν ὑπὸ τοῦ Σακκελίωτος μγ' ἀναγραφόμενων. Ὁ abbé M. Richard πιστεύει ὅτι εἶναι *de plus ancien témoin de ce que nous appelons le 'Florilegium sacroprofanum titulorum LVI'* (πρὸς βλ. Bulletin d'Information de l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes 7 (1958), σελ. 36).

Ἄν λοιπὸν δεχθῶμεν ὅτι καὶ τὸ ἡμέτερον Ἀνθολόγιον περιεῖχε νς' κεφάλαια, πρέπει νὰ ἐξέπεσαν ιγ'. Οὕτως, ἐνῶ ἐν φ. 183^v γίνεται λόγος *Περὶ δόξης* (Σακκελ. κεφ. κς'), εἰς τὸ ἐπόμενον φ. 184 ἡ συνέχεια εἶναι *Περὶ παιδων ἀγωγῆς*. Ἐπειδὴ δὲ τὸ φ. 183^v εἶναι τὸ τελευταῖον τοῦ τετραδίου κδ', ὑποθέτομεν ὅτι ἐξέπεσεν ἐν τῷ μεταξύ ἐν τοῦλάχιστον τετράδιον, ἐκτὸς τῶν ἐπὶ μέρους φύλλων, τὰ ὅποια ἔχουν ἀποσπασθῆ ἐκ διαφόρων σημείων τοῦ κώδικος.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 8

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ξυλίνων πινακίδων τοῦ κώδικος ἐπεκολλήθησαν δύο περγαμηνὰ δίστηλα φύλλα, ἀνὰ ἓν εἰς ἐκάστην πινακίδα, προερχόμενα ἐκ κώδικος τοῦ ια' αἰῶνος καὶ περιέχοντα λόγους πατέρων.

α) φ. Πινακ. Α' Ἄρχ. . . | *μῆσαι τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα μὴ περιϊδῆς γυμνὸν μηδὲ ἐνταῦθα μὲν σηρικοῖς τιμᾶν ἱματίοις. . .*

Τελ. . . καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖ δὲ ἔλεημο|

β) φ. Πινακ. Β' Ἄρχ. . . | *τος νεοττία στρουθῶν ἐπιτιθεμένου πανταχοῦ.*

Τελ. . . *περιορῶσιν ἄχ. . . νῶ τοὺς περιϊόντας καὶ σωφροσύνης |*

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 10

1. Ὁ κώδιξ οὗτος ἀκέφαλος καὶ κολοβὸς περιέχει λύσεις Θεοδωρήτου Κύρου εἰς τὰ ἄπορα τῆς Θείας Γραφῆς.

Ὁ Σακκελίωτος μνημονεύει *Γένεσιν*, *Ἐξοδον*, *Λευϊτικόν*, *Ἀριθμούς*, *Δευτερονόμιον* καὶ *Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ*. Εἰς ταῦτα δέον ὅπως προστεθοῦν καὶ οἱ *Κριταὶ* (φφ. 128 - 134^v), τῶν ὁποίων ὁμοίως ἐλλείπει τὸ τέλος, ἐκπεσόντων τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ κώδικος. Τελευτᾶ διὰ τῶν λέξεων: *...λέγειν ἐκέλευσε καὶ διελεγχόμενος ἀνήρει: | (Ἐρωτ. Κ'. Τί δήποτε συνεχώρησεν. . .)* (PG 80, 508A).

2. Σημειωτέον ὅτι τὰ φφ. 17 - 50 ἐν οἷς περιέχεται τμήμα τῆς *Γενέ-*

σεως και όλόκληρος ή "Εξοδος προσετέθησαν εκ τῶν ὑστέρων γραφέντα ὑπὸ ἄλλης χειρὸς κατὰ τι μεταγενεστέρας. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἀντίστοιχον τμήμα τοῦ κώδικος ἐξέπεσεν ἢ κατεστράφη ὀλίγον μετὰ τὴν συγγραφὴν του.

(φ 1) "Αρχ. ἀκέφαλον ἀπὸ τοῦ ζδ' κεφαλαίου *Εἰς τὴν Γένεσιν* διὰ τῶν λέξεων : (. . . κείμενον εἶδρον Ἐβραεῖ) | τὸ δὲ Ἐβραεῖ ἐξελληνιζόμενον Ἐβραῖος γίνεται . . . (PG 80, 168A).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 12

Ὁ κώδιξ οὗτος χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος ὁμοιος πρὸς τὸν προηγούμενον. Ὁ ὑπ' ἀριθ. 11 κώδιξ ὅμως εἶναι Πραξαπόστολος ἐν περικοπαῖς κατὰ τὴν τάξιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ὁ παρὼν κώδιξ περιέχει τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (φφ. 1 - 66^v), τὰς ἑπτὰ Καθολικὰς ἐπιστολάς (φφ. 68^v - 99^v), τὰς δέκα τέσσαρας ἐπιστολάς τοῦ Παύλου (φφ. 99^v - 245^v), τὴν Ἀποκάλυψιν (φφ. 246 - 274^v), καὶ τὸ Μηνολόγιον (φφ. 275 - 278^v) σωζόμενον μέχρι τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, ἕνεκα πτώσεως τῶν τελευταίων φύλλων τοῦ κώδικος. Ταῦτα πάντα μετὰ τῶν γνωστῶν ὑποθέσεων καὶ τοῦ μαρτυρίου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου (φφ. 66^v - 68) προτασσομένων τῶν ἀντιστοιχῶν κειμένων. Ἡ σύγχυσις ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ κώδιξ ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὰ ἐπ' ἐκκλησιαστικὰ ἀναγνώσματα, τῶν ὁποίων ἐδηλώθη ὑπὸ τοῦ ἀντιγραφέως ἢ ἀρχῆ καὶ τὸ τέλος δι' ἐρυθρᾶς μελάνης· ἐν ταῖς ᾧραις ἐσημειώθησαν ὡσαύτως καὶ αἱ ἡμερομηνία, καθ' ἃς αἱ περικοπαὶ αὗται ἀναγινώσκονται.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 13

1. Καὶ ὁ παρὼν κώδιξ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος ὁμοιος πρὸς τοὺς προηγούμενους. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς εἶδομεν, ὁ ὑπ' ἀριθ. 12 κώδιξ εἶναι διάφορος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11, πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδιξ εἶναι Πραξαπόστολος κατὰ τὴν τάξιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας, ὁμοιος δηλαδὴ πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθ. 11.

2. Ἐν τε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τοῦ κώδικος συνεσταχώθησαν φύλλα τινὰ προερχόμενα ἐξ ἑτέρου κώδικος τοῦ ια' αἰῶνος περιέχοντα λόγους Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου. Τὰ ἐν ἀρχῇ φύλλα φέρουν ἀρίθμησιν α - δ καὶ τὰ ἐν τέλει 265 - 267 (παλαιότερον d - f). Ἐκ τούτων μόνον τὰ β, γ, d, e καὶ f περιέχουν ἔργα τοῦ προμνημονευθέντος λογίου, ἢ δὲ σειρὰ αὐτῶν εἶναι τεταραγμένη. Ἡ κανονικὴ τῶν σειρὰ εἶναι ἢ ἀκόλουθος : β, e, d, γ καὶ f. Τὰ φύλλα

ταῦτα ἀπεσπάρσθησαν ἀσφαλῶς ἐξ ἑνὸς τετραδίου κώδικος περιέχοντος ἔργα Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου· ἐκ τῶν παρουσιαζομένων κενῶν τοῦ κειμένου δυνάμεθα μετ' ἀκριβείας νὰ ἀποκαταστήσωμεν καὶ τὴν σειρὰν ἣν εἶχον εἰς τὸ τετράδιον : Ἐκ τῶν ὀκτὼ φύλλων τοῦ τετραδίου τὸ α' ἐξέπεσε, τὸ β' = β, τὸ γ' ἐξέπεσε, τὸ δ' = ε τὸ ε' = δ, τὸ ζ' (δίδυμον τοῦ γ') ἐξέπεσε, τὸ ζ' = γ καὶ τὸ η' = f. Τὸ περισωθὲν κείμενον ἀνήκει εἰς τὸ τέλος τοῦ Γ' Περὶ βασιλείας λόγου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Δ'.

α (φ. β^r - v) Ἔρχ. (ἀ)|φροδίσια ταῦτα ἥδιστα καὶ ἀνυβριστότατα (Περὶ βασιλείας λόγος Γ', ἐκδ. Morel, σελ. 52D), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : ...βασιλεὺς βούλεται πολλαχοῦ καὶ | (Αὐτόθι, σελ. 54D).

β (φφ. e - d^v) Ἔρχ. (γυμνά)|σια μεστὰ καὶ παλαιίστρας . . . (Αὐτόθι, σελ. 56D), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : . . . ἐνταῦθα διέτριβεν ἐν τοῖς κοινοῖς τε καὶ ἱεροῖς | (Περὶ βασιλείας λόγος Δ', ἐνθ' ἄνωτ, σελ. 60D).

γ (φφ. γ - f^v) Ἔρχ. . . | ἥ σὺν οἶει τὸν ἀδύνατον ἠγιοχεῖν . . . (Αὐτόθι, σελ. 63A), διακόπτεται εἰς τὰς λέξεις : . . . καὶ σὺ νῦν Δαρτείου στοχάζει καὶ σοῦ ἐκεῖνος, καὶ τυχὸν ἂν πλήξαις τε καὶ ἐκβάλοις αὐτόν· ἐπισκοπώτερος γὰρ εἶναί μοι δοκεῖς ἔπειτα | (Αὐτόθι, σελ. 67A).

3. Ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τῆς Α' πινακίδος τοῦ κώδικος ἐπικεκόλληται περγαμηνὸν φύλλον ἐκ κώδικος τοῦ ια' ἐπίσης αἰῶνος περιέχοντος εἰς δύο στήλας τμῆμα τοῦ βίου τοῦ Μεγάλου Εὐθυμίου, συνταχθέντος ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπόλεως.

Ἔρχ. (ἐπι)|πλήξας καὶ νουθετήσας αὐτόν καὶ τοὺς λοιποὺς στηριξας καὶ τῷ ὑποδείγματι φοβήσας ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ . . .

Τελ. . . καὶ τῶν παλαιστινῶν μετὰ τοῦ αὐτῶν ἐξιέναι ἀρχιεπισκόπου ἐνετείλατο ὁ μέγας Εὐθύμιος Πέτρῳ τῷ τῶν Σαρακηνῶν ἐπισκόπῳ, ἀπιόντι εἰς τὴν σύνοδον κατὰ πά|(ντα τρόπον ἀκολουθήσαι Κυρίλλῳ). Πρβλ. E d. S c h w a r t z, Kyrillos von Skythopolis (Texte und Untersuchungen..., 49, 2), Λιψία 1939, σελ. 32,3 - 33,3.

Σημειωτέον ὅτι ὁ κώδιξ ἐκ τοῦ ὁποῦ προέρχεται τὸ φύλλον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα καὶ ὁ Σιναῖτικὸς 524. τὸ δὲ σωζόμενον τμῆμα ἀνήκει εἰς τὸ κεφάλαιον κ' καὶ κα', ἐνῶ εἰς τὴν ὁμάδα OLVC τὰ ἀντίστοιχα κεφάλαια εἶναι τὰ ιθ' καὶ κ'.

4. Ἐπὶ τοῦ φ. 264^v ἔχει κολληθῆ μικρὸν τεμάχιον ἐκ περγαμηνοῦ παλαιοῦ κώδικος η' - θ' αἰῶνος, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα :

ΤΩΝ ΟΧΛΩΝ ΤΩ(N)
 ΤΟΝ Κ(ΥΡΙΟ)Ν ΦΙΛΟΥ(N)
 ΤΩΝ ΠΕΠΛΥCΑΝ
 ΤΟ ΠΗ ΔΕ ΒΟΥ . . .

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 14

1. Ἡ ὑπὸ τοῦ Σακκελίωνος παρεχομένη χρονολογία τοῦ κώδικος εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος παρενέβαλε τὴν χρονολογίαν εἰς τὴν Ἐπιστολὴν Παύλου τοῦ ἀποστόλου. Οὕτως ἐν φφ. 12^v - 13 γράφει: ... ἐτελειώθη ὁ ἅγιος ἀπόστολος τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ ἐξηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ ἔτει τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρουσίας· παρήλθοσαν οὖν ἀφ' οὗπερ ἐμαρτύρησεν ὁ ἀπόστολος μέχρι | (φ. 13) τοῦ νῦν ἑξάκις χιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ π' ἔτους ἰνδικτιῶνος ἐνάτης καὶ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐνισταμένου, ἔτη χίλια διακόσια δέκα πέντε...

Κατὰ ταῦτα ὁ κώδιξ ἐγράφη τὸ ἔτος 1280, τὸ δὲ μικρὸν σφάλμα, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου Παύλου καὶ τοῦ σωτηρίου ἔτους, ὀφείλεται εἰς τὸν ἀντιγραφέα προφανῶς.

2. Ἐπὶ πλεον τῶν μνημονευομένων προλόγων τῶν Πράξεων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν προτάσσονται ἐπίσης τὰ γνωστὰ κεφάλαια καὶ αἱ ὑποθέσεις εἰς ἕκαστον κείμενον.

3. Ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους ἐκάστης πινακίδος ἐπεκολλήθη ἀνὰ ἓν περγαμηνὸν φύλλον δίστηλον τοῦ ια' αἰῶνος. Τὰ περιεχόμενα ἐν αὐτοῖς κείμενα εἶναι:

Πινακ. Α' Ἄρχ. ... | αἴρειν εἴωθεν ὡς συνειδὸς κατορθωμάτων καὶ ψυχῆ μετὰ παρησίας ζῶσα. . .

Τελ. ... ἀναπετάσαι δὲ τὰς θύρας τοῦ δεσμωτηρίου καὶ λῦσαι τοὺς δεδεμένους ἅπαντας οὐκ (;) |

Πινακ. Β' Ἄρχ. ... | δεμίας οὐσης· οὕτω μέλλοιμεν θορυβεῖσθαι καὶ ταραττεσθαι πρώτη μὲν οὖν. . .

Τελ. ... ὄγδοον ὅταν δέη μακαρίζειν καὶ ταλανίζειν |

4. Μεταξὺ τῶν πολλῶν σημειώσεων τοῦ κώδικος μνημονεύομεν τὴν ἀκόλουθον ἐνθύμησιν: φ. 253^v: 1750: Μηνὶ οκτοβρίῳ | ἡμέρα ἦλθεν | τὸ κάτεργον τῆς ἀξι(α)ς καὶ ἐπίρασ(ιν) τ(ὸν) ἡγοῦμενον εἰς τα | παλάτια f

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 15

1. Τὰ προτασσόμενα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου κείμενα εἶναι πολλῶν πλείονα τῶν ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ ἀναγραφόμενων. Ταῦτα περιλαμβάνονται εἰς τὰ φύλλα 65^v - 86 κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν:

α (φ. 65^v) *Διατὶ Παύλου ἀποστόλου ἐπιστολαὶ ἸΔ' λέγονται.* "Αρχ. *Ἐπειδὴ ταύτας αὐτὸς ὁ ἀπόστολος.* . .

β (φφ. 65^v - 71) *Πρόλογος τῶν ἸΔ' ἐπιστολῶν* (PG 85, 693 - 713.— H. von Soden, *Die Schriften des Neuen Testaments*, Βερολῖνον - Γοττιγγη 1902 - 1913, σελ. 650 - 656).

γ (φ. 71) *Μαρτύριον Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (PG 85, 713 - 716.— Th. Schermann, *Prophetarum vitae fabulosae*, Λιψία 1907, σελ. 115.— Soden, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 369.— BHG^s 1458).

δ (φφ. 71^v - 79^v) *Ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἀναγνώσεων, κεφαλαίων, στίχων καὶ μαρτυριῶν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου* (PG 85, 716 - 748.— Soden, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 657 κέ.).

ε (φφ. 79^v - 81) *Ἐπιθέσεις τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς* (PG 85, 748 - 749.— Soden, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 339 - 340).

ς (φ. 81) *Περὶ τοῦ μακαρίου τέλους τοῦ ἀποστόλου Παύλου.* "Αρχ. *Εἰς τὸ τῆς μανίας ἀκρότατον.* . . *Τελ. καὶ τῆς κλήσεως ἔτη πέντε καὶ τριάκοντα.*

ζ (φφ. 82 - 83^v) *Πρόλογος περὶ τοῦ ἁγίου Παύλου* (PG 118, 308 - 312.— BHG^s 1454).

η (φφ. 83^v - 85^v) *Ἀποδημία Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (PG 85, 649 - 652.— Soden, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 367 - 368.— BHG^s 1457b).

θ (φφ. 85^v - 86) *Μαρτύριον Παύλου τοῦ ἀποστόλου* (διὰ δευτέραν φορὰν ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι. Πρβλ. ἄνωτ., ἀριθ. γ).

ι (φφ. 86 - 87) *Ἐπιθέσεις τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς* (διὰ δευτέραν φορὰν ἐπίσης. Πρβλ. ἄνωτ., ἀριθ. ε).

2. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος καὶ διὰ χειρὸς τοῦ ἰδ' αἰῶνος ἐγράφησαν καὶ τὰ ἐξῆς κείμενα :

α (φ. 354^v) Τρόπος εὐρέσεως τῶν κύκλων ἡλίου, σελήνης, περὶ βισέκτου ἔτους κλπ. "Αρχ. . . *κατὰ τέσσαρα ἔτη ὁ Φεβρουάριος.* . .

β (φ. 355^v) Περὶ τοῦ ποσάκις ἐνεφανίσθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν του. "Αρχ. . . *τὴν ἀνάληψιν ἑνδεκα ὀπτασίας ὤφθη τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.* . .

γ (φ. 355^v) (Ἐξαποστειλᾶριον, ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῆς καθ' Ἰουνίου) "Αρχ. *Τῶν ἀποστόλων ἅπαντες τὴν κορυφὴν ὑμνήσωμεν.* . . (Μηναῖον Ἰουνίου, ἔκδ. Ρώμης, 1899, σελ. 399).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 17

Ὁ κώδιξ οὗτος διὰ βραχέων περιγραφεῖς ὑπὸ τοῦ Σακκελίωτος περιέχει μέγαν ἀριθμὸν ἀποφθεγμάτων πατέρων καὶ ὠφελίμων διηγήσεων, ἐν αἷς καὶ

ολόκληρον σχεδόν τὸ *Λειμωνάριον* τοῦ Ἰωάννου Μόσχου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παροῦσα συλλογὴ εἶναι ἀνθολογία οὐχὶ συστηματικὴ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κείμενα δὲν ἀκολουθοῦν ἐν πᾶσι γνωστὴν ἄλλοθεν σειρὰν ἐκρίθη σκόπιμος ἡ ἀπλῆ παράθεσις τῶν ἀρχοτελειῶν ἄνευ ἀντιστοίχων λεπτομερῶν παραπομπῶν εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐκδόσεις¹.

α (φφ. 1 - 3^v) (**Διηγήσεις διάφοροι περὶ αἰσχυρῶν λογισμῶν**). ¹ Ἄρχ. ἀκέφαλον: ... ὅς... βήσας εἶπεν... ὑπέε... νος διὰ παντός ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καὶ ταχέως... μῆσας ἢ ζωὴ τοῦ μὲν ἀρχι... ² Διηγήσατο τις τῶν πατέρων ὅτι ἦν τις γέροντων μεγάλων ἀξιωθεὶς χαρισμάτων...— οὐκ ἀκούω καὶ ἐξέρχομαι. ³ Παρέβαλεν τις τῶν γερόντων πρὸς ἄλλον γέροντα καὶ λαλούντων αὐτῶν...— οὐκ ἀπέθανεν. ⁴ Εἶπεν γέροντων σπούδασον ἐπιμελῶς...— ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου. ⁵ Εἶπεν πάλιν ἡ μέλισσα ὅπου ὑπάγει...— ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐργάζεσθαι. ⁶ Εἶπεν τις τῶν πατέρων· χρῆ τὸν μοναχόν...— ἐν τούτοις ὁ μοναχός. ⁷ Εἶπεν πάλιν· νῆψομεν ἀδελφοί...— ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ⁸ Εἶπεν γέροντων ὀφείλει ὁ μοναχὸς καθ' ἐσπέραν...— ἔζησεν ἄββᾶ Ἀρσένιος. ⁹ Εἶπεν γέροντων ὅτι χρυσὸν ἐάν τις ἀπολέσῃ...— οὐκέτι εὕρησει αὐτόν. ¹⁰ Εἶπεν γέροντων ἀνιστάμενος τὸ πρῶτὸν λέγε...— νῆφε ἵνα κληρονομήσῃς. ¹¹ Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων· τί ποιήσω...— μέγα ἔλος (δάσος sup. lin.) γίνεται. ¹² Ἀδελφὸς εἶπε τινὶ γέροντι· οὐδὲν βλέπω...— ἐστῶτας καὶ πολεμοῦντας σε. ¹³ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι ὅτε ἔλεγον αὐτῷ οἱ λογισμοί...— θέλημα τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. ¹⁴ Εἶπεν γέροντων ὅτι τρεῖς εἰσὶν αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ...— ποτὲ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ¹⁵ Εἶπεν γέροντων ὅτι ὁ σατανᾶς σχοινοπλόκος ἐστίν...— περὶ τῶν λογισμῶν. ¹⁶ Ἐλεγον τις τῶν γερόντων ὅτι ὅταν σκεπασθῶσιν...— ὑποσκελλίσαι αὐτόν. ¹⁷ Ἦλθεν ἱερεὺς τις τῶν εἰδώλων...— χωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ¹⁸ Ἀδελφός τις εἰς τὰ κελλία ἔβρεξεν...— τὰς πανουργίας αὐτῶν. ¹⁹ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι ἐν σκῆτι ἀπέθνησκεν...— παρέδωκεν τὸ πνεῦμα. ²⁰ Ἐλεγον τις τῶν πατέρων ὅτι φιλόπρονος τις γέροντων...— προέκοπτεν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ²¹ Εἶπεν γέροντων ὡσπερ ξένος πάροχος οὐκ ἰσχύει...— διὰ τοῦ θελήματός σου. ²² Ἀδελφός τις πειραζόμενος ἀπῆλθεν πρὸς τινὰ γέροντα...— τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. ²³ Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων· τί ἐστὶν ἡ γεωργία τῆς ψυχῆς...— μὴ προσέχειν πταίσμασιν ἀνθρώπων. ²⁴ Εἶπεν ἡ ἀμμὰ Σάρα· βάλω τὸν πόδα μου ἐπὶ τὴν κλίμακα...— ὁ Θεὸς ὁδηγήσῃ με. ²⁵ Εἶπεν γέροντων ὅτι ἦν τις γεωργὸς πλούσιος σφόδρα...— εὕρισκομεν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς.

β (φφ. 3^v - 6) **Περὶ τοῦ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι**. ¹ Ἐλεγον περὶ

1. Κατὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν κειμένων ἐτηρήθη ὁ τονισμὸς τῶν ἐγκλιτικῶν ὡς ἔχει ἐν τῷ κώδικι.

τοῦ ἀββᾶ Ἄρσενίου ὅτι ὀψὲ Σαββάτων...—λοιπὸν ἐκαθέζετο. ² Ἠρώτησαν ἀδελφοὶ τὸν ἀββᾶν Ἀγάθωνα λέγοντες...—ἀγῶνος χρεία. ³ Ἐδηλώθη τῷ μακαρίῳ Ἐπιφανίῳ, ἐπισκόπῳ Κύπρου...—ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ⁴ Εἶπεν ἀββᾶ Ἡσαΐας ὁ πρεσβύτερος τοῦ Πηλουσίου...—ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὡς πῦρ. ⁵ Παρέβαλεν ἀββᾶ Λὼτ τῷ ἀββᾶ Ἰωσήφ...—γενοῦ ὅλως πῦρ. ⁶ Παρέβαλον ποτὲ τῷ ἀββᾶ Λουκίῳ τῷ εἰς τὸ ἔνατον...—ἐν ἐμοὶ τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι. ⁷ Ἠρώτησαν τινὲς τὸν ἀββᾶν Μακάριον λέγοντες...—ποιεῖ μεθ' ἡμῶν ἔλεος. ⁸ Ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀντάρτου ὅτε κατέβη...—ἐτελεύτησεν ἐν Κυρίῳ. ⁹ Ἦλθεν τις γέρον ποτὲ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ καὶ ὡς ἐξήρχετο...—ἔφυγεν ἐκεῖθεν. ¹⁰ Εἶδεν τις ἀναχωρητῆς δαίμονα...—ψάλλον καὶ προσευχόμενος. ¹¹ Εἶπεν γέρον· θαῦμα ἐσμὲν τὰς εὐχὰς οὕτως εὐχόμενοι...—μὴ βλέποντας ἡμᾶς. ¹² Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων διατί ὅτε...—κατεργάσασθαι στήκω βουλόμενος. ¹³ Εἶπεν γέρον· θέλεις εἶναι μοναχός; κράτει τὴν βίαν...—ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐστίν. ¹⁴ Εἶπεν γέρον· οἱ προσερχόμενοι τῷ Θεῷ ὀφείλουσιν...—βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ¹⁵ Καθεζομένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ...—τῆς ἐργασίας τοῦ εἰς αὐτά. ¹⁶ Ἠρωτήθη γέρον τί ἐστὶν τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι...—ὅταν εἰς ἑαυτὸν δύνασθε προσεύχεσθαι.

γ (φφ. 6 - 7^v) **Ὅτι φιλοξενεῖν χρὴ καὶ ἐλεεῖν ἐν ἰλαρότητι.** ¹ Ἀπῆλθον ποτὲ τινὲς τῶν πατέρων πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωσήφ...—καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ² Ἐδόθη ποτὲ ἐντολὴ εἰς σκήτην ὅτι νηστεύσατε...—τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκοδόμησεν. ³ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἀββᾶ Ποιμένι εἰς τὰς δύο...—ἀλλὰ μᾶλλον τῆς γλώσσης. ⁴ Ἀδελφὸς εἶπεν τῷ ἀββᾶ Ποιμένι· ἐὰν δῶ τῷ ἀδελφῷ...—ἵνα μὴ τῷ λιμῷ ἀποθάνωμεν. ⁵ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ γέροντι καὶ ἐκβαίνων λέγει...—ἀποστείλω ἐν εἰρήνῃ. ⁶ Ἐλεγον περὶ τινος γέροντος ἐν τῇ Συρία ὅτι παρὰ τὴν ὁδόν...—τῷ θαυμαστὰ ποιοῦντι. ⁷ Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν ἐρήμῳ τόπῳ...—καὶ οὕτως ἔμεινεν μετ' αὐτοῦ. ⁸ Μοναχὸς τις Θηβαῖος τῆς διακονίας ἔσχεν χάρισμα...—ἐχρήσατο τὰ παλαιά. ⁹ Γέρον τις ἐκαθέζετο μετὰ ἀδελφοῦ εἰς κοινόβιον...—γέροντος ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ¹⁰ Εἶπεν ἡ ἀμμὰς Σάρα ὅτι καλὸν τὸ ποιεῖν...—ἔρχεται εἰς θεαρέσκειαν.

δ (φφ. 7^v - 12^v) **Περὶ ὑπακοῆς.** ¹ Εἶπεν ἀββᾶ Ἀντώνιος ὅτι ὑπακοὴ μετὰ ἐγκρατείας...—τὸ σῶμα σου ἀσθενῆσαι. ² Διηγήσατο περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ...—καὶ ἀφήκεν ἀπελθεῖν. ³ Εἶπεν ἀββᾶ Μωϋσῆς τινὶ ἀδελφῷ...—τὰ ὄπλα ἡμῶν τὰ πολεμικά. ⁴ Εἶπεν πάλιν δεῦρο ἀδελφὸς εἰς τὴν ὑπακοήν...—οὐδὲ οἶδεν τί ἐστὶ μοναχός. ⁵ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μεγεθίου ὅτι διὰ δύο ἐσθίων...—εὔρεν ἀνάπανσιν. ⁶ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Σιλουανοῦ ὅτι εἶχεν ἐν σκῆτι...—ὁ Θεὸς αὐτὸν ἀγαπᾷ.

⁷ Κατήλθεν ποτὲ ἡ μήτηρ τοῦ ἀδελφοῦ Μάρκου ἰδεῖν αὐτόν...— διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτοῦ. ⁸ Εἶπεν ἄββᾶ Ὑπερέχιος ὅτι κειμήλιον...— μέχρι θανάτου. ⁹ Ἔλεγον οἱ γέροντες· ἔχει τις πίστιν...— οὐκ ἔχει παρὰ τῷ Θεῷ. ¹⁰ Ἔλεγον οἱ γέροντες· ταῦτα ζητεῖ ὁ Θεός...— καὶ πατράσιν ὀρθοδόξοις. ¹¹ Ἀδελφὸς ἐν σκήτει ὑπάγων εἰς θέρος παρέβαλεν μεγάλην...— ἐνάγεις εἰς ὕψος. ¹² Εἶπεν ἄββᾶ Ἀγάθων χρὴ τὸν μοναχὸν μὴ εὔσαι...— εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ¹³ Γέρον εἶχεν μαθητὴν ὀλίγον αὐτοῦ παρακούοντα...— ὁ κλίβανος ἐσβέσθη. ¹⁴ Ἔλεγον οἱ γέροντες ὅτι οὐδέν...— ὑπακοῆς σκυλῶν. ¹⁵ Γέρον τις ἀναχωρητῆς εἶχεν διακονητὴν οἰκοῦντα...— ἀβλαβῆς πρὸς τὸν ἄββᾶν αὐτοῦ. ¹⁶ Δύο ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα παρεγένοντο...— ἀνέστη ὁ νεκρός. ¹⁷ Ἄλλος τις βιωτικὸς ἔχων τρία παιδιά...— ὡς Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης. ¹⁸ Εἶπεν γέρον ὅτι ὁ καθήμενος ἐν ὑποταγῇ...— καθ' ἑαυτὸν ἀναχωροῦντος. ¹⁹ Εἶπεν πάλιν ὅτι διηγήσατο τις τῶν πατέρων λέγων ὅτι εἶδα τέσσαρα τάγματα...— ἐγένετο δόκιμος μοναχός. ²⁰ Οἰκέτης τις μοναχὸς γενόμενος ἐπὶ τεσσαράκοντα...— ἐν ὑποταγῇ μεγάλη. ²¹ Διηγήσατο τις λέγων ὅτι σχολαστικὸς τις Ἀντιοχεύς...— καὶ ἐθαύμασαν πάντες καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

ε (φφ. 12^v - 23^v) **Περὶ ταπεινοφροσύνης.** ¹ Ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος ἀπενίσας πρὸς τὸ βάθος...— οὐ συμφέρει σοι αὐτὰ μαθεῖν. ² Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἀντώνιος τῷ ἄββᾶ Ποιμένι...— εἶπεν οὐκ οἶδα. ³ Ἐπέστησαν ποτὲ τῷ ἄββᾶ Ἀρσενίῳ οἱ δαίμονες...— βαλεῖν ἀρχήν. ⁴ Ἔλεγον δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὡσπερ οὐδεὶς τοῦ παλατιοῦ...— αὐτοῦ τις ἐφόρει. ⁵ Ἐρωτῶντος δὲ ποτὲ τοῦ ἄββᾶ Ἀρσενίου τινὰ γέροντα...— πολιτείας αὐτοῦ. ⁶ Διηγήσατο ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὅτι ὁ ἄββᾶς Ἀνούβ...— ἐν ἀναπαύσει καὶ εἰρήνῃ. ⁷ Ἀπῆλθεν ποτὲ ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς παραβαλεῖν...— τοῦ ἄββᾶ Ἀντωνίου. ⁸ Τούτῳ τῷ ἄββᾶ Ἀμμωνᾶ προεφήτευσεν ὁ ἄββᾶς...— ἀπολέσαι αὐτὴν σήμερον. ⁹ Ἦλθεν ποτὲ ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς εἰς τό...— εἰπὼν ἀνεχώρησεν. ¹⁰ Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἀμμωνᾶς ὅτι δεκατέσσαρα...— νικῆσαι τὴν ὀργήν. ¹¹ Διηγήσαντο περὶ ἐπισκόπου τῆς Ὁξυρίχου...— οἱ ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνοντές σε. ¹² Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Δανιὴλ ὅτι ἐν Βαβυλῶνι...— τῆς ταπεινώσεως τοῦ Χριστοῦ. ¹³ Εἶπεν ὁ ἄββᾶς Ἡσαΐας· τὸ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν...— ἀμβλυνοῦν ἀπὸ σοῦ. ¹⁴ Εἶπεν πάλιν ποιῶν τὰς λειτουργίας σου...— ἔστω ὁ κόπος σου. ¹⁵ Εἶπεν πάλιν διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην ὅτι γλῶσσα...— οἱ κόποι αὐτοῦ. ¹⁶ Εἶπεν πάλιν ὁ κτησάμενος ταπεινοφροσύνην...— ἁμαρτιῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ¹⁷ Ἐρωτήθη δὲ τί ἐστὶ ταπεινώσις καὶ εἶπεν ταπεινώσις...— τὸ μὴ φθονεῖν τι. ¹⁸ Εἶπεν πάλιν ὁ κτώμενος τὴν ταπεινοφροσύνην ἑαυτῷ...— ἀπέφυγεν αὐτοῦ. ¹⁹ Εἶπεν πάλιν μὴ λαλεῖτω σου ἡ γλῶσσα...— ἡ γῆ τὸν σπὸρον σου. ²⁰ Εἶπεν πάλιν οὐκ ἔστιν σοφία τὸ λαλεῖν...— καὶ προσκολλᾶσθαι τῇ θεότητι. ²¹ Εἶπεν ἄββᾶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ὅτι

ἡ πύλη...— εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. ²² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Ἰσαάκ...— διὰ παντὸς καὶ ἀναπαύσεται. ²³ Συνήχθησαν ποτὲ οἱ πατέρες τῆς σκήτεως...— δι' ἣν ἦλθον ὧδε. ²⁴ Παρερχόμενος ποτὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐπὶ τὴν κέλλαν...— οὐ δύναμαι πρὸς σέ. ²⁵ Εἶπεν ἄββᾶ Ματώϊς· ὅσον ἄνθρωπος ἐγγίζει...— ἀκάθαρτον ἑαυτὸν ἔλεγεν. ²⁶ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Μωϋσέως ὅτι ὅτε γέγονεν κληρικὸς...— ὑπὸ τῶν δαιμόνων. ²⁷ Εἶπεν πάλιν· μὴ μόνον ταπεινολόγει...— χωρὶς ταπεινοφροσύνης. ²⁸ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ὀλυμπίου εἰς σκήτην...— ὀνομαστὸς εἰς σκήτην. ²⁹ Εἶπεν ἄββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἄνθρωπος δέεται...— ἐκ τῆς ἑνὸς αὐτοῦ. ³⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· ἄββᾶ τί με δεῖ προσέχειν...— κράζω τὸ ἐλέησόν με. ³¹ Εἶπεν ἄββᾶ Ποιμὴν ὅτι καθεζομένων ποτὲ γερόντων...— δεξάμενος τὸν ἔπαινον. ³² Διηγῆσατο ἄββᾶ Ἰωσήφ ὅτι καθημένων ἡμῶν...— καλεῖσθαι μοναχός. ³³ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ποιμένους ὅτι οὐδέποτε ἠθέλησεν...— μᾶλλον καὶ ἐπαίνει. ³⁴ Παρέβαλεν ποτὲ Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος...— ὠφεληθῆναι ἔχει. ³⁵ Διηγῆσατο ἀδελφὸς πιστὸς λέγων ὅτι ἀπῆλθεν...— πᾶσιν τὴν γραφὴν. ³⁶ Ἐξῆλθον ποτὲ δύο ἀδελφοὶ εἰς τὴν ἔρημον...— ὠφεληθέντες οἱ πατέρες ἀνεχώρησαν. ³⁷ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Σισῶην λέγων· ποία ἐστὶν ἡ ὁδός...— ὑποκάτω παντὸς ἀνθρώπου. ³⁸ Παρέβαλεν τὶς ἀδελφὸς πρὸς τὸν ἄββᾶν Σισῶην...— βαστάσαι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ. ³⁹ ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν πάλιν ὁ ἀδελφὸς λέγων...— καὶ ταράττεται. ⁴⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Σισῶην λέγων· ὁρῶ ἑμαυτὸν...— τῆς ταπεινοφροσύνης. ⁴¹ Εἶπεν ἡ μακαρία Συγκλητική· ὥσπερ πλοῖον...— χωρὶς ταπεινοφροσύνης. ⁴² Ἀδελφὸς τις πελαζόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ...— καὶ βόσκειν χοίρους. ⁴³ Ἐλθὼν δὲ ὁ γέρον ἐκρουσεν τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν...— εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ⁴⁴ Εἶπεν γέρον· ὅταν λογισμὸς ὑψηλοφροσύνης...— πάντα καταλύει. ⁴⁵ Εἶπεν γέρον· μὴ εἴπης ἐν τῇ καρδίᾳ σου...— ἠρτυμένος εἶ ἐν Κυρίῳ. ⁴⁶ Εἶπεν γέρον· ὁ πλεῖον τῆς ἀξίας τιμώμενος...— δοξάζεται ἄνωθεν. ⁴⁷ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· καλὸν ἐστὶν...— ὥφθη ὁ ἄγγελος. ⁴⁸ ἠρωτήθη γέρον· διατί οὕτως πολεμούμεθα...— καὶ τὴν ταπεινώσιν. ⁴⁹ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· τί ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς ξενιτείας...— ὅταν κληθῆ ἔρχεται. ⁵⁰ Ἦλθον ποτὲ τινὲς ἐν Θηβαῖδι πρὸς τινα γέροντα...— ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ⁵¹ Ἔμενον τὶς μοναχὸς Αἰγύπτιος ἐν προαστίῳ Κωνσταντινουπόλεως...— ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον. ⁵² Ἔλεγον οἱ γέροντες· ὅταν μὴ πολεμούμεθα...— καὶ λοιπῶν ἀπολλύμεθα. ⁵³ Τινὶ τῶν ἀδελφῶν ἐφάνη ὁ διάβολος...— εὐθέως ἄφαντος ἐγένετο. ⁵⁴ Ἔλεγον οἱ γέροντες ὅτι κὰν ἀληθῶς ἄγγελός σοι φανῆ...— ἀφανῆς ἐγένετο. ⁵⁵ Γέροντι ἐτέλω ἔλεγον οἱ γέροντες...— καὶ εὐθέως ἀφανῆς ἐγένετο. ⁵⁶ Διηγῆσαντο περὶ ἄλλου γέροντος ὅτι ἐποίησεν νηστεύων...— ἀπαίτει ἀπ' αὐτοῦ. ⁵⁷ Ἔλεγον περὶ τίνος τῶν πατέρων ὅτι ἠτήσατο τὸν Θεόν...— ἕως οὗ ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ. ⁵⁸ Ἔλεγεν τὶς τῶν πατέρων ὅτι ἐάν

τις μετὰ φόβου Θεοῦ... — ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστί. ⁵⁹ Εἶπεν γέρον· θέλω ἥττημα μετὰ ταπεινοφροσύνης ἢ νίκην μετὰ ὑπερηφανείας. ⁶⁰ Εἶπεν γέρον· μὴ καταφρονήσης τοῦ παρεστῶτος σοι... — διακονοῦντας σοι. ⁶¹ Εἶπεν γέρον· εἰ μὴ ἔβαλεν ὁ ἀρτοκόπος σκεῦασμα... — τὸν κόπον αὐτοῦ. ⁶² Εἶπεν γέρον· θέλω διδαχθῆναι ἢ διδάξαι. ⁶³ Εἶπεν πάλιν· μὴ δίδασκε πρό καιροῦ... — ἐν συνέσει. ⁶⁴ Ἐρωτήθη γέρον· τί ἐστὶ ταπείνωσις... — τοῦ Θεοῦ διὰ παντός. ⁶⁵ Εἶπεν γέρον· ἐξουθένωσιν καὶ ὕβριν καὶ ζημίαν ὁ ὑποφέρων δύναται σωθῆναι. ⁶⁶ Εἶπεν γέρον· μὴ ἔχε γνῶσιν... — ἄλλων ἐπιθυμήσεις. ⁶⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἐν κοινοβίῳ καὶ ὄλα τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν... — τοῦ λοιποῦ ὡς πατέρα. ⁶⁸ Ἐρωτήθη γέρον· πῶς τινὲς λέγουσιν ὅτι βλέπομεν... — αὐτοῦ πάντοτε. ⁶⁹ Ἀδελφός ἐλυπεῖτο κατὰ ἀδελφοῦ καὶ ἀκούσας... — ὑπόδειγμα τοιοῦτον. ⁷⁰ Δύο τινὲς ἦσαν κοσμικοὶ εὐλαβεῖς καὶ συμφωνήσαντες... — ἐν ἀμφοτέροις εἰρήνη μεγάλη. ⁷¹ Δύο μοναχοὶ ἦσαν κατὰ σάρκα ἀδελφοί... — πᾶσαν τὴν δύναμιν ἡμῶν. ⁷² Εἶπεν ἀββᾶ Λογγίνος· ἡ εὐλάβεια μετὰ ταπεινοφροσύνης... — πάντοτε ἔχει τιμὴν. ⁷³ Εἶπεν πάλιν ὅτι ἡ ταπείνωσις ἰσχύει ὑπὲρ πᾶσαν δυναστείαν. ⁷⁴ Διηγῆσατο γάρ τις τῶν πατέρων ὅτι δύο ἐπίσκοποι ἦσαν... — διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ς (φφ. 23^v - 26) **Περὶ ἀνεξικακίας.** ¹ Παρέβαλον ἀδελφοὶ πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀντώνιον καὶ λέγουσιν αὐτῷ... — τί ὑμῖν ποιήσω. ² Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Γελασίου ὅτι εἶχεν βιβλίον ἐν δέρμασιν... — τῆς ἐργασίας τοῦ γέροντος. ³ Καθημένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Κολοβοῦ ἔμπροσθεν... — τί εἶχες εἰπεῖν. ⁴ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ Θηβαίου τοῦ μαθητοῦ... — ἄγγελος ἐστὶν καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ⁵ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰσιδώρου τοῦ πρεσβυτέρου... — ἔσωζεν τὸν ἀδελφόν. ⁶ Ἀββᾶ Μακάριος ἐν Αἰγύπτῳ ὦν ἤδρεν ἄνθρωπον... — Κύριος ἐπὶ πᾶσιν. ⁷ Γενομένου ποτὲ συνεδρίου ἐν τῇ σκήτει... — τῆς τελευτῆς τοῦ γέροντος. ⁸ Ἐπειράσθη ποτὲ Ἀβραὰμ ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Σισώη... — ἀπῆλθεν ἔξω. ⁹ Ἀνέβη τις τῶν γερόντων ἀπὸ σκήτεως εἰς Τερενουθὴν... — διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. ¹⁰ Ἀπέστειλεν τις τῶν πατέρων τὸν μαθητὴν αὐτοῦ... — τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ¹¹ Παρερχόμενος ποτὲ ἀββᾶ Μήλιος διὰ τινος τόπου... — καὶ εὐθέως ἐκοιμήθη. ¹² Ἐλεγεν τις τῶν Θηβαίων γερόντων ὅτι ἐγὼ ἤμην τέκνον... — ἐξῆλθον καὶ γέγονα μοναχός.

ζ (φφ. 26 - 45) **Περὶ πολιτείας ἐναρέτου.** ¹ Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Βητίμης ὅτι διηγῆσατό μοι... — τὸ μαρτύριον τῶν μικρῶν ξένων. ² Ἦλθεν ποτὲ ἀββᾶ Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος ἀπὸ σκήτεως... — μοναχοὺς συγχωρήσατέ μοι. ³ Παρέβαλεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας τῷ μακαρίῳ Ἀντωνίῳ... — ἐκ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέρχεται. ⁴ Δύο τινὲς μεγάλοι γέροντες ὠδενον

εἰς τὴν ἔρημον τῆς σκήτεως... — τὸ σῶμα αὐτῆς ἀνεχώρησαν. ⁵ Διηγήσαντο περὶ τίνος ἀναχωρητοῦ ὅτι ἐξῆλθεν... — καὶ σιώπα καὶ σώζῃ. ⁶ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ὡρ ὅτι οὔτε ἐφένετο... — εἰς τὸ κελλίον τοῦτο. ⁷ Ἔλεγον περὶ τῶν ἀσκητῶν ὅτι οὐχ ὑπῆρχεν... — κεκοσμημένοι οἱ ἄγιοι. ⁸ Ἦν γέρον μέγας καὶ διηγήσατο ὁ τούτου μαθητής... — καθεύδη ἀμέριμνος. ⁹ Ἔλεγον περὶ τίνος εἰς τὰ κελλία οἰκοῦντος... — διετέλει τὴν ἡμέραν. ¹⁰ Ἠρώτησεν ἀδελφὸς γέροντα περὶ ζωῆς... — ὕβριζειν καταρᾶσθαι. ¹¹ Εἶπεν γέρον· δίχα ταπεινώσεως πᾶς κόπος... — ἡ γὰρ ἀγάπη Ἰησοῦς ἐστίν. ¹² Εἶπεν γέρον· ἐὰν πταίσης εἰς λόγον καὶ μὴ εὖρης χάριν... — τὸν κόνδυλον τοῦτον. ¹³ Εἶπεν γέρον ὅτι οὐκ ὀφείλομεν ἐπαίρεσθαι... — δίδωσιν χάριν. ¹⁴ Δύο τινὲς ἀδελφοὶ εἰλκύνθησαν εἰς τὸ μαρτυρηῆσαι... — τῆς τοῦ Θεοῦ παρακλήσεως. ¹⁵ Εἶπεν ἄββᾶ Ποιμὴν περὶ τοῦ ἄββᾶ Ἰσιδώρου... — δι' ἐμὲ ἦλθεν ὧδε. ¹⁶ Εἶπεν γέρον ὅτι ἄνθρωπος καθήμενος ἐν τῷ κελλίῳ... — ἡ πόρνη πεποίηκεν. ¹⁷ Εἶπεν γέρον ὅτι ἦν τις ἀδελφὸς σπουδαῖος μὲν... — ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ¹⁸ Εἶπεν γέρον· συνήθισον κατὰ μικρὸν τὴν καρδίαν σου... — εὐρίσκεται ἐν σοί. ¹⁹ Εἶπεν γέρον ὅτι ἐὰν κάμη ἄνθρωπος εἰς τὸ διὰ παντός... — αἰωνίως κολασθῆναι. ²⁰ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Σεραπίωνος ὅτι οὕτως... — ἀπεκρίνατο ὁ γέρον ἀμήν. ²¹ Ἄλλοτε πάλιν παριὼν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συνήτησεν... — παρησίαν πρὸς αὐτόν. ²² Ἀδελφὸς ἐκάθητο κατὰ μόνας ἐν τῇ μονῇ τῶν Μονιδίων... — εὐχαριστῶν τὸν Θεόν. ²³ Ἔλεγον περὶ τίνος τῶν πατέρων εἰς τὰ κελλία ὅτι περικεκλεισμένος... — καὶ οὐκ εἶδον ἀλλήλους. ²⁴ Διηγήσατο τίς τῶν πατέρων λέγων ὅτι ὄντος μου ἐν Ὁξυρίχῳ... — διηγησάμην τοῖς ἀδελφοῖς. ²⁵ Ἦλθεν ποτὲ τις ἄρχων εἰς τὸ Πηλοῦσιον... — καὶ οὐκ ἠνώχλησεν αὐτοὺς ὁ ἄρχων. ²⁶ Τοῦ ἁγίου Βησσαρίωνος οἱ μαθηταὶ διηγήσαντο τὸν βίον... — τελειῶσαι τὸν δρόμον. ²⁷ Εἶπεν ἄββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἐὰν φορέσωμεν ἡμῶν τὸ οὐράνιον ἔνδυμα... — τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ²⁸ Ἀδελφὸς τις τὴν σκληραγωγίαν ἀποσειόμενος... — εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ²⁹ Εἶπεν ἄββᾶ Κρόνιος ὅτι διηγήσατο ἡμῖν ἄββᾶ Ἰωσήφ Πηλουσίου... — ἰδεῖν αὐτόν ὡς ἄγγελον. ³⁰ Ἐγένετο δὲ ποτὲ χρεία τοῖς πατράσιν ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν βασιλέα... — ἀνάπανσιν τοῦ κόσμου τούτου. ³¹ Παρερχόμενος ποτὲ ὁ ἄββᾶ Μάκαρις διὰ τῆς Αἰγύπτου... — τὴν ἀκαθαρσίαν. ³² Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶ Μάκαρις· μὴ κοιμηθῆς εἰς κέλλην ἀδελφοῦ ἔχοντος φήμην κακὴν. ³³ Ἔλεγεν πάλιν περὶ αὐτοῦ ὅτι γέγονεν καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον... — ὡς μὴ ἀκούων. ³⁴ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Σιλουανοῦ ὅτι ποτὲ περιπατῶν... — ἐπὶ τῇ ὑπακοῇ αὐτοῦ. ³⁵ Εἶπεν ἄββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἀδελφὸς τις ἦν ὀνόματι Τιμόθεος... — ἐν καιρῷ τοῦ πειρασμοῦ. ³⁶ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Παμβῶ ὅτι οὐδέποτε ἐμειδία... — τὸ πτερόν βαστάζεται. ³⁷ Εἶπεν (ὁ) ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ὅτι γέρον τίς ἀπέκλεισεν αὐτόν... — ἐαυτὸν ὑψωθήσεται. ³⁸ Εἶπεν ἄββᾶς Ἡλίας ὅτι τίς γέρον ξμεινεν εἰς ἱερόν... — δι' ἡμᾶς ἐσταυρώθη.

³⁹ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Θεοδώρου τοῦ τῆς Φέρμης... — καὶ αἰσχυρθέντες ἀνεχώρησαν. ⁴⁰ Διηγήσατο τὶς τῶν πατέρων περὶ αὐτοῦ λέγων ὅτι... — εἰπέ κοιμᾶται. ⁴¹ Εἶπεν ἄββᾶς Ἐπιφάνιος ὅτι ὁ Θεὸς τοῖς μὲν ἁμαρτωλοῖς... — τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ⁴² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Ἰωάννην τὸν Κολοβόν... — οὐκ αἰσχύνει λαλοῦσα. ⁴³ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ἐλλαδίου ὅτι ἄρτον καὶ ἄλας... — τὸν βίον αὐτῶν ἔπραξα. ⁴⁴ Διηγήσαντο ἡμῖν τινὲς ἀδελφοὶ ὅτι ἦν τις γέρον πονικός... — ἀνέστη ὁ ἀδελφός. ⁴⁵ Διηγήσατο τὶς τῶν πατέρων περὶ τοῦ ἄββᾶ Σισώη τοῦ Καλαμῶνος... — παράδοσιν δοῦναι. ⁴⁶ Ἀδελφὸς παρέβαλεν πρὸς μέγαν γέροντα εἰς τὸ ὄρος... — ἐσώθη μου ἡ ψυχὴ. ⁴⁷ Ἄλλος τὶς τῶν ἀσκητῶν οἰκῶν εἰς τὸ ἔνατον Ἀλεξανδρείας... — αἰσχυρόμενοι ἀνεχώρησαν. ⁴⁸ Διηγήσατο ἄββᾶ Δανιὴλ ὁ σκητιώτης ὅτι ἀδελφὸς ποτέ... — νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ⁴⁹ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἄββᾶ Ὡρῆ ὅτι περιπατῶν... — αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ μου. ⁵⁰ Εἶπεν ἡ ἀμμὰς Θεοδώρα ὅτι καλὸν τὸ ἡσυχάζειν... — ταῦτα διαλύονται. ⁵¹ Ἦν γάρ τις μοναχὸς καὶ ὡς ἤρχετο βαλεῖν τὴν σύναξιν... — ἐνίκησαν τὸν δαίμονα. ⁵² Παρέβαλεν τὶς ἀδελφὸς τινὶ τῶν πατέρων ἐν τῇ λαύρα τοῦ Δουκᾶ... — εἰς ἀπώλειαν ὑπάγωμεν. ⁵³ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων· πῶς πάτερ ἡ γενεὰ ἡμῶν... — οὐδὲ ταχέως ἐπιθυμεῖ. ⁵⁴ Εἶπεν γέρον ὅτι ὁ κλέπτων ἢ ὁ ψευδόμενος ἢ ἄλλην ἁμαρτίαν ποιῶν... — πρὸ θανάτου ὡς ἄγγελος. ⁵⁵ Εἶπεν γέρον ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀκαθαρότερον... — τάξιν οὐκ ἐφύλαξεν. ⁵⁶ Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ σοὶ ψυχὴ τῇ συνηθισάσῃ... — ἕως ἂν φονευθῇ. ⁵⁷ Εἶπεν πάλιν τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· οὐαὶ ἡμῖν τέκνον ὅτι οὐ φοβούμεθα... — φωνὴν κυναρίου ὑπέστρεψα. ⁵⁸ Εἶπεν πάλιν ὅτι εἰ ἡγαποῦμεν τὸν Θεὸν ὡς ἀγαπῶμεν... — ἵνα διαλλαγῇ πρὸς ἡμᾶς. ⁵⁹ Ἀδελφὸς ἦν καθήμενος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν... — τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ. ⁶⁰ Ἀδελφὸς σπουδαῖος ἦλθεν ἀπὸ τῆς ξένης καὶ ἔμεινεν... — οὐκ ἴσχυσα γράψαι τινός. ⁶¹ Τούτου πλησίον ἔμενεν ἄλλος ἀδελφὸς καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ... — ὅπου ἡμελλον ἀπελθεῖν. ⁶² Ἀδελφὸς ἀποταξάμενος ἀπελθὼν οἴκησεν εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας... — μετὰ τῶν μαρτύρων ἐστεφανώθη. ⁶³ Γέρον τὶς ἐκάθητο ἐπὶ τῶν κόλπων τοῦ μακαρίου Ἀιτωνίου... — καὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. ⁶⁴ Ἦν τις ἀναχωρητῆς πάνυ διακριτικός καὶ ἦλθεν μεῖναι εἰς τὰ κελλία... — ἀμφοτέρων αἱ ψυχαὶ ἐσώθησαν. ⁶⁵ Διηγήσαντο ἡμῖν τινὲς ἀδελφοὶ ὅτι εἰς τὰ κελλία... — δίχα κόπου ἐσώθης. ⁶⁶ Αὕτη δὲ ἦν ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἐργασία τοῦ μεγάλου γέροντος... — κοιμώμενος πολλά. ⁶⁷ Εἶπεν πάλιν ὅτι ὀφείλει ὁ μοναχὸς ὅτε ἐστὶν μετὰ ἀδελφῶν... — ὅταν προσέχωμεν πρὸς Κύριον. ⁶⁸ Εἶπεν γέρον· ἐὰν ἴδῃς τινὰ γελῶντα ἢ ἐσθίοντα... — χαίρεται αὐτοῦ ἡ ψυχὴ. ⁶⁹ Εἶπεν πάλιν· ταῦτα τῷ μετανοοῦντι πρέπουσιν... — αἰτῆσαι τὸ ἔλεος. ⁷⁰ Ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἄγον ἐπὶ τὴν ἔρημον σκήτεως... — τί εἰπεῖν οὐκ ἔχω. ⁷¹ ἠρώτησεν αὐτὸν ἀδελφὸς περὶ τῆς ἀναισθησίας... — ἐλεεινῇ ζωῇ ταύτῃ. ⁷² Τῷ ἄββᾶ Ἀιτωνίῳ ἀπεκαλύφθη

ποτέ... — ἁγίων ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ. ⁷³ Δύο τῶν πατέρων παρεκάλεσαν τὸν Θεόν... — εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. ⁷⁴ Παρθένος τις ἦν ἐν κοινοβίῳ ὑποκρινομένη μωρίαν... — ἐτελεύτησεν οὐδείς ἔγνω. ⁷⁵ Εὐχομένου ποτὲ τοῦ ἄββᾶ Μακαρίου ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ... — τῇ προαιρέσει παρέχει τὸ πνεῦμα. ⁷⁶ Εἶπεν γέρον ὅτι εἶπεν τις καθεζόμενος ἐν τῇ ἐρήμῳ πολλοῖς ἔτεσιν... — πάλιν εἰς τὴν ἔρημον. ⁷⁷ Διηγήσατο τις τῶν πατέρων λέγων ὅτι χώρας τινὸς ἐτελεύτησεν... — χαρᾶς μεγάλης δοξάζοντες τὸν Θεόν.

η (φφ. 45 - 46) **Ἐκ τῶν μοναχικῶν θρηνησίων.** ¹ Εἶπεν γέρον· οὐαὶ σοι ψυχῇ ὅτι ἐσνηθήσας... ² Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ σοι σῶμα ὅτι ἔγνωσ... ³ Ὁ αὐτὸς εἶπεν· οὐαὶ τῷ νεωτέρῳ πληροῦντι... ⁴ Εἶπεν ἄββᾶ Ἑσαίας· οὐαὶ ψυχῇ ἁμαρτησάσῃ... — καὶ αἰσχύνῃ καὶ μάστιγας. ⁵ Εἶπεν πάλιν· οὐαὶ μοι ὅτι πιστὸς ἀκούων ἐγενόμην... ⁶ Οὐαὶ σοι ψυχῇ ὅτι ἐν γνώσει ἡμαρτες... ⁷ Οὐαὶ σοι ψυχῇ ὑπὸ τοῦ συνειδότος μαστιζομένη... ⁸ Οὐαὶ σοι ψυχῇ ὅτι... οὐαὶ σοι ψυχῇ πῶς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας μάτην δαπανᾷς... ⁹ Οὐαὶ σοι ψυχῇ ποσάκις σε ὁ Θεὸς ἠλέησεν... — καὶ σὺ οὐ παρέμεινας. Παναγία Τριάς ἡ ἐλπίς ἡμῶν ἐλέησον ἡμᾶς ἀμήν.

θ (φφ. 46 - 46^v) **Περὶ τῆς παρρησίας.** ¹ Εἶπεν τις τῶν ἁγίων περὶ τῆς παρρησίας... — καρποὺς τοῦ μοναχοῦ. ² Περὶ δὲ τοῦ γέλωτος νῦν ἄκουε... — τῶν κολάσεων. ³ Ἐλεγεν τις τῶν γερόντων· ἀρχὴ καταστροφῆς... — τοῦ θανάτου τούτου. ⁴ Ὁ γέλως καὶ ἡ παρρησία εἰς πάθη αἰσχρά... — ἀλλὰ καὶ γέροντας. ⁵ Διηγήσατο ἄββᾶ Πέτρος τῷ ἄββᾶ Λώτ... — χαλεπὸν ἐστὶν ἡ παρρησία. ⁶ Εἶπεν αὐτῷ ἄββᾶ Ἀγάθων· οὐκ ἔστιν ἕτερον... — ἐν τῷ κελλίῳ. ⁷ Εἶπεν ἄββᾶ Μωϋσῆς· φύγωμεν τὴν παρρησίαν... — τῶν πόνων ἡμῶν. ⁸ Εἶπεν πάλιν· κτησώμεθα τὴν εὐλάβειαν... — τὴν μητέρα τῶν κακῶν. ⁹ Εἶπεν ἄββᾶ Ἰωάννης ὁ Κολοβὸς ὅτι χορταζόμενος... — λογισμῷ μετ' αὐτοῦ. ¹⁰ Εἶπεν ἄββᾶ Ἰσαὰκ ὁ Θηβαῖος τοῖς ἀδελφοῖς... — διὰ τὰ παιδιά. ¹¹ Εἶπεν ἄββᾶ Μακάριος· ἄνθρωπος μένων... — τέως οὐ προκόπτει. ¹² Εἶπεν ἄββᾶ Ποιμὴν· ἄνθρωπος ἔχων παιδίον συνοικοῦντα... — βεβρωμένον. ¹³ Ἐλεγεν ἄββᾶ Μάκαρις περὶ τῆς ἐρημώσεως... — ἄρατε τὰ μηλωτάρια ὑμῶν καὶ ἀναχωρήσατε.

ι (φφ. 46^v - 47^v) **Βίος τοῦ δόλου πατρὸς ἡμῶν Μακαρίου τοῦ νεωτέρου.** ¹ Νεώτερος τις τὴν ἡλικίαν Μακάριος ὀνόματι... (— καὶ τῆς ἐντίμου ἱερωσύνης. ² Συνῆσαν αὐτῷ δύο μαθηταὶ εἰς τὴν ἔρημον...) — ἡ προφητεία τοῦ ἁγίου Μακαρίου.

ια (φ. 48) **Ὅτι ἐπωφελὲς μνημονεύειν τῶν ἁγίων.** — Ἰστέον ὅτι καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν ἁγίων ὠφελείας ἐστὶν πρόξενον... — ἔτοιμος ὁ μισθός.

ιβ (φ. 48) **Τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ.**—Πρὸ πειρασμοῦ μὴ μεγέθυνε σεαυτόν... (τρία ἀποφθέγματα) — τῆς δίκης ἐπιτείνει.

ιγ (φφ. 48 - 49) **Τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως ἐπιτὰ κεφάλαια λόγων ἃ ἀπέστειλεν τῷ ἀββᾷ Ποιμένι καὶ ὁ φυλάσσων αὐτὰ ῥύεται ἀπὸ τῆς κολάσεως καὶ ἀναπαύεται.** ¹ Εἶπεν γέρον ὅτι ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἀποθανεῖν... ² Εἶπεν πάλιν ὅτι ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος νεκρῶσαι ἑαυτόν... ³ Πάλιν εἶπεν· ἐὰν ἄνθρωπος οὐκ ἔχη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ... ⁴ Εἶπεν πάλιν· ἐὰν μὴ συμφωνήσῃ ἡ πράξις... ⁵ Ἠρώτησεν ὁ ἀδελφός ὅτι ἐν παντὶ κόπῳ τοῦ ἀνθρώπου... ⁶ Λέγει ὁ ἀδελφός τῷ γέροντι· τί ποιήσει ἄνθρωπος... ⁷ Ἠρώτησεν αὐτόν ὁ ἀδελφός· ἰδοὺ ἄνθρωπος δέρει τὸν δοῦλον... — αἰώνιος ἀνάπαισις χάριτι Θεοῦ ἀμήν.

ιδ (φφ. 49 - 53) **Τοῦ αὐτοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως ἀντιρρητικός.** ¹ Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐκδιώκει πάσας τὰς κακίας... ² Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ τὸ σιωπῆσαι... ³ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ αἱ φυλάσσουσαι... ⁴ Ὁ νοῦς χρεῖαν ἔχει τὰς τέσσαρας ἀρετάς... ⁵ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ αἱ βοηθοῦσαι... ⁶ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ψυχὴ... ⁷ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἐγείρεται ἡ πορνεία... ⁸ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων σκοτίζεται ὁ νοῦς... ⁹ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ψυχὴ ἔρημος γίνεται... ¹⁰ Διὰ τεσσάρων πραγμάτων ἡ ὀργὴ ἐγείρεται... ¹¹ Τέσσαρες εἰσὶν αὗται ἀρεταὶ ὡς δυσκόλως κτᾶται ἄνθρωπος. ¹² Καθεζομένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν... — ἐχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. ¹³ Κατήλθεν οὖν ὁ γέρον ἐἰς τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας... — ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. ¹⁴ Διηγήσατο ἀββᾶς Δανιὴλ περὶ αὐτοῦ ὅτι οὐδέποτε... — ἄλλῳ προσοχῇ. ¹⁵ Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀρσενίου... — σιωπήσας δὲ οὐδέποτε. ¹⁶ Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τελευτᾶν ἐταράχθησαν οἱ μαθηταί... — καὶ οὕτως ἐκοιμήθη. ¹⁷ Ἀκούσας δὲ ἀββᾶ Ποιμὴν ὅτι ἐκοιμήθη δακρύσας... — ἐτῶν ἐνενήκοντα πέντε. ¹⁸ Ἐποίησεν δὲ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ τῆς θείας μνήμης... — πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. ¹⁹ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Καρίων ὅτι πολλοὺς κόπους... — ἐν τῇ σιωπῇ αὐτοῦ. ²⁰ Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μακάριος τῷ ἀββᾷ Ζαχαρίᾳ... — ἐστὶν μοναχός. ²¹ Ἦλθεν ποτὲ ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς ἀντλήσαι ὕδωρ... — γενέσθαι μοναχός. ²² Εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ποιμὴν ὅτι ἠρώτησεν ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς... — τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ²³ Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ὅτι ἐλθὼν ποτέ... — εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ²⁴ Εἰσερχομένου ποτὲ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ἐν τῇ πόλει... — ἐλθὼν δοκιμάσαι αὐτόν. ²⁵ Διηγήσαντο τινὲς περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος ὅτι ἐσπούδαζεν... — τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. ²⁶ Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ τελευτᾶν ἔμεινεν τρεῖς ἡμέρας... — οὐδὲ εἰς μίαν ἀρετὴν. ²⁷ Εἶπεν ποτὲ παρρησία ὁ ἀββᾶς Σισώης· θάρσει... — δι' αὐτῆς καὶ ἀμαρτάνω. ²⁸ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Σισώης καθήμενος εἰς τὸ

κελλίον... — ὁ κοσμικὸς οὗτος πεποιήκας. ²⁹ Ἔλεγον δὲ περὶ αὐτοῦ ὅτι ὡς ἡμελλεν τελευτᾶν... — καὶ ἐπληρώθη ὁ τόπος ὄλος εὐωδίας.

ιε (φφ. 53 - 56) **Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ ἐν τῷ θαυμασιῷ ὄρει.**— Ἔτι νέου ὑπάρχοντος καὶ ἐπεκτεινομένου εἰς τε τὴν νηστείαν... — ἐθερμαίνετο γὰρ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος.

ιζ (φφ. 56^{r-v}) **Τοῦ ἁγίου Εὐθύμιου περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν.**— Διὰ τοῦτο αἰεὶ λέγω ὑμῖν ἀσφαλίσωμεθα ἑαυτούς... — ἐγένετο σκεῦος ἐκλογῆς.

ιζ (φφ. 56^v - 57) **Τοῦ ἡγιασμένου Θεοδώρου περὶ ἁμαίτου Θηβαίου καὶ περὶ τῆς συγκαταθέσεως τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν.**— Ἐν μῆ τῶν ἡμερῶν καλέσας αὐτοῦ ὁ ὄσιος Θεόδωρος... — μετὰ ἐνιαυτὸν ἐτελεύτησεν.

ιη (φφ. 57^{r-v}) **Περὶ ἐτέρου ἐν τοῖς αὐτοῖς περιπεσόντος.**— Μωσῆς Θηβαῖος ἐλθὼν μῆ πρὸς Θεόδωρον... — ὑπὸ τῶν τεσσάρων μοναχῶν.

ιθ (φφ. 57^v - 67) **Διηγήματα διάφορα πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐκ τῆς πορνείας ἐπανισταμένων ἡμῖν πολέμων...** ¹ Ἐἶπεν ἄββᾶ Ἀντόνιος· λογίζομαι ὅτι ἔχει τὸ σῶμα κίνησιν... — τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν. ² Πρὸς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας ἐπερωτηθεὶς ὁ ἄββᾶς Κῦρος... — μᾶλλον εἰς προσευχήν. ³ Ἐἶπεν ὁ ἄββᾶ Ποιμὴν· ὡσπερ ὁ σπαθᾶριος τοῦ βασιλέως... — τὸν τῆς πορνείας δαίμονα. ⁴ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τὸν ἄββᾶν Ποιμένα διὰ τὴν πορνείαν... — ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. ⁵ Διηγήσαντο περὶ τῆς ἀμμῆς Σάρας ὅτι ἔμεινεν... — δὸς μοι ἰσχύν. ⁶ Ἐἶπον πάλιν περὶ αὐτῆς ὅτι ἐπέθετο αὐτῇ ποτὲ... — ἀλλ' ὁ δεσπότης μου Χριστός. ⁷ Ἐπολεμήθη τις ἀδελφὸς εἰς πορνείαν καὶ ἠγωνίσαστο... — ἐπαύσατο ὁ πόλεμος. ⁸ Ἀδελφός τις ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν καὶ ἦν ὁ πόλεμος... — εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ. ⁹ Πρὸς τὸν λογισμὸν τῆς πορνείας εἴρηκεν γέροντα γενοῦ ὡσπερ... — ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ. ¹⁰ Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα λέγων· ἐὰν ἐμπέση μοναχός... — εἰς τὴν προτέραν τάξιν. ¹¹ Ἐξῆλθεν τις εἰς σκήτην γενέσθαι μοναχός λαβὼν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ... — μελίζονα θεωρίαν. ¹² Ἐἶπεν ἀδελφός τινι γέροντι· τί ποιήσω ὅτι ἀποκτένημαι (sic)... — μέλλοντος αἰῶνος. ¹³ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν τινὰ τῶν γερόντων λέγων· τί ποιήσω ὅτι πάντοτε... — ὁ στέφανος ἀπόκειται. ¹⁴ Ἀδελφός τις ὀχλούμενος ὑπὸ πορνείας παρέβαλεν γέροντι... — εὔρεν ἀνάπανσιν. ¹⁵ Ἐπολεμήθη ποτὲ μαθητῆς μεγάλου γέροντος εἰς πορνείαν... — ὑπερβαίνεις με. ¹⁶ Ἔλεγον περὶ τινος γέροντος ὅτι κατέβη εἰς σκήτην... — εἰς τὴν κέλλαν αὐτῶν. ¹⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἀγωνιστῆς εἰς σκήτην καὶ ὑπέβαλεν... — πόλεμος ἐξ αὐτοῦ. ¹⁸ Γέροντα τις ἐκάθητο εἰς μακρὰν ἔρημον

εἶχεν δέ... — ἀρχαίαν αὐτοῦ τάξιν. ¹⁹ Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα λέγων ἂν συμβῆ ἄνθρωπον... — ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ²⁰ Ἀδελφοὶ δύο ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγορὰν πωλῆσαι... — ὑπὲρ τῶν πλησίων αὐτοῦ. ²¹ Ἦλθεν ποτὲ ἀδελφὸς πρὸς τινα γέροντα καὶ λέγει αὐτῷ· ὁ ἀδελφός μου... — εἰς τὸ κελλὸν αὐτῶν. ²² Ἀδελφὸς ἠρώτησεν γέροντα περὶ τοῦ λογισμοῦ τῆς πορνείας... — ὠφελῆθεις μεγάλως ὁ ἀδελφός. ²³ Ἀδελφὸς ὑπὸ δαιμόνων πολεμηθεὶς ἀπῆλθεν πρὸς τινα γέροντα... — πάθος ἔχει ἐν ἑαυτῷ. ²⁴ Ἀδελφὸς οἰκῶν εἰς τὰ μονίδια πολλάκις ἐξ ἐνεργείας... — καὶ συμβῆ ἡμῖν πειρασμός. ²⁵ Ἀδελφὸς ἀπῆλθεν γεμίσει ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ... — τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθροῦ. ²⁶ Ἐλεγον περὶ τινος τῶν γερόντων ὅτι ἀπὸ κόσμου ἦν... — ὁ πόλεμος ἐπ' αὐτοῦ. ²⁷ Γέρον τις ἦν ἐν σκῆτι καὶ πεσὼν εἰς ἀσθένειαν... — τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐργασίας. ²⁸ Ἀναχωρητῆ τινὶ παρέβαλον κοσμικοὶ καὶ ἑωρακῶς... — ὅτι παρθένος ἐστίν. ²⁹ Ἐπολεμήθη τις τῶν πατέρων εἰς πορνείαν καὶ εἰσάσας τὸ κελλὸν... — πύρωσιν ἔχειν σαρκικήν. ³⁰ Ἀναχωρητῆς τις ἦν ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν τῆς Αἰγύπτου... — ἐσωφρόνησεν τοῦ λοιποῦ. ³¹ Ἀδελφὸς ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν συνέβη δὲ αὐτὸν διαβῆναι... — ἕως οὗ ἀποθάνω. ³² Ἀδελφοὶ δύο πολεμηθέντες ὑπὸ τῆς πορνείας ἀπῆλθον... — μετάνοια τῶν δύο πρὸς τὸν Θεόν. ³³ Ἦν τις γέρον εἰς τὰ κελλία καθήμενος καὶ λέγει αὐτῷ ὁ λογισμός... — τὸν πόλεμον καὶ ἀνεπάη. ³⁴ Ἄλλος ἀδελφὸς πέπτωκεν εἰς ἁμαρτίαν καὶ ἀνήγγειλεν τινὶ γέροντι... — κόπον τοῦ γέροντος. ³⁵ Ἐπολεμήθη μαθητῆς μεγάλου γέροντος εἰς πορνείαν καὶ ἀπελθὼν... — τὸ πνεῦμα μὴ μιανθεῖς. ³⁶ Διηγήσαντο οὖν ὅτι ὑπήγον ἀδελφοὶ ἀποσταλέντες... — εἰ δὲ ἔλθῃ πειρασμός χρὴ ἀγωνίσασθαι τοῦ μὴ ἠττηθῆναι.

ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΙΜΩΝΟΣ

κ (φφ. 67 - 69^v) ¹ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἡλίας ὁ βοσκός... — εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. ² Ἀδελφός τις πάνυ προσέχων ἑαυτὸν ἀσκητής... — ἐδόξαζεν τὸν Θεόν. ³ Ἐξῆλθεν τις τῶν γερόντων εἰς τοὺς ἀδελφούς... — ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. ⁴ Ἀναχωρητῆς τις ἦν ἀρχαῖος καὶ εὐλαβής... — τελευτῆς αὐτοῦ ἀποκάλυψιν.

κα (φφ. 69^v - 74) **Περὶ τοῦ ἀγίου Πάχωνος.** ¹ Πάχων τις ὀνόματι περὶ τὸ ἑβδομηκοστόν... — ἀνδρίζεσθαι παρακελευσάμενος (-ενόμενος). ² Ἐπολεμήθη ποτὲ ἀββᾶ Μωϋσῆς εἰς τὴν Πέτραν... — ἐπέστρεψεν εἰς τὸ κελλὸν αὐτοῦ. ³ ἠρώτησεν τις γέροντα λέγων· τί ποιήσω ἀββᾶ διὰ τὴν πορνείαν... — κάτω καταπεσόντος. ⁴ Εἶπεν ἀββᾶ Ματώις ὅτι ἦλθεν ἀδελφός... — θάνατος ἐστίν. ⁵ Εἶπεν γέρον· τὸ ἅλας ἐκ τοῦ ὕδατος... — ἀφανίζεται. ⁶ Ὁ ἀββᾶς Τιμόθεος ὁ πρεσβύτερος... — καὶ εὐηρέστησεν τῷ Θεῷ μεγάλως. ⁷ Διηγήσατο ἡμῖν ἀββᾶ Δανιὴλ ὅτι μοναχός τις... — τὸν

δοξάζοντα τοὺς δοξάζοντας αὐτόν. ⁸ Ἔλεγον περὶ τινος νεωτέρας ὅτι ἐτελειώθησαν οἱ γονεῖς. . . — τὸ θερμὸν τῆς τοιαύτης μετανοίας.

κβ (φφ. 74 - 75^v) Ἐποφθέγματα τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν ἀσκήσει γηρασάντων (= 21 ἐρωταποκρίσεις) ἀ' ἐρώτ. Πῶς δεῖ εἶναι τὸν μοναχὸν ἐν τῷ κελλίῳ; ἀπόκρ. Τοῦ ἀπέχεσθαι. . . κα' ἐρώτ. Πῶς δύναται ἄνθρωπος οἰκῆσαι κατὰ μόνας; ἀπόκρ. Ὁ ἀθλητὴς ἐὰν μὴ πυκτεύσῃ. . . — κατὰ μόνας δύναται.

κγ (φφ. 75^v - 145) (ΕΚ ΤΟΥ ΛΕΙΜΩΝΟΣ) Πρόλογος τοῦ Δειμῶνος.

¹ Τῶν ἑαρινῶν λειμώνων τὴν θεάν, ἀγαπητέ. . . — ἀρυσάμενος κατορθώματα.

² Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀββᾶ Εὐστοργίου. . . — λεγόμενος Ἀφαψᾶς.

³ Παρεβάλομεν ἐν τῇ λαύρα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σάβα. . . — ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ.

⁴ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος διηγήσατο ἡμῖν. . . — ὑπὸ τὴν γῆν.

⁵ Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρα τῶν Πυργίων. . . — κἀγὼ ἀλλαχοῦ οἰκονομοῦμαι.

⁶ Ὁ ἀββᾶς Πέτρος ὁ πρεσβύτερος τῆς λαύρας. . . — ἐγείρει σε.

⁷ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀγιόδουλος. . . — τῷ Θεῷ ἀνεχώρησεν.

⁸ Ἔλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου τοῦ ἀναχωρητοῦ. . . — ἐρχόμενος πρὸς με διὰ τὸν Θεόν.

⁹ Γέροντις τις ἦν ἐν τῇ λαύρα τῶν Πυργίων. . . — εὐχομαι τῷ Θεῷ.

¹⁰ Περὶ τούτου τοῦ ἀββᾶ Μυρογένους. . . — θυσιῶν κολάσεως.

¹¹ Ἦν τις ἀναχωρητὴς εἰς τὰ σπήλαια τοῦ Ἰορδάνου. . . — τοσοῦτον ὁ ἔσω θάλλει.

¹² Ἔλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Κόνωνος τοῦ ἡγουμένου. . . — ἀνεχώρησαν εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ.

¹³ Μετὰ τὸ ἀνελεθεῖν τὸν ἀββᾶν Βαρνάβαν. . . — ἐπιστεύθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

¹⁴ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Λεόντιος ὁ τοῦ κοινοβίου. . . — παραμένειν αὐτῷ.

¹⁵ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος ὁ πρεσβύτερος πάλιν ἡμῖν. . . — καὶ μεγάλως ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

¹⁶ Γέροντις τις ἐκάθητο εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἁγίου Πέτρου. . . — τὴν οἰκουμένην.

¹⁷ Ἔλεγον περὶ τινος μεγάλου γέροντος. . . — τρίτον τῆς ἑβδομάδος.

¹⁸ Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος. . . — εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν.

¹⁹ Τίς τῶν πατέρων διηγήσατο ἡμῖν ὅτι δρακονάριος. . . — ἔτη τριάκοντα πέντε.

²⁰ Ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Εὐθυμίου. . . — γέγονεν ὁ Σαρακηνός.

²¹ Ἀπὸ δέκα μιλίων τῆς πόλεως Αἰγῶν τῆς Κιλικίας. . . — ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ.

²² Τούτῳ τῷ γέροντι ἀπέστειλεν ὁ ἀββᾶς Ἰουλιανός. . . — μίλια εἴκοσιν.

²³ Διηγήσατο ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς ὁ μαθητὴς τοῦ ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ. . . — αἰτούμενος συγχώρησιν.

²⁴ Δύο τινὲς τῶν γερόντων ἀπῆρχοντο ἀπὸ Αἰγῶν εἰς Ταρσόν. . . — ἦν δὲ αὕτη (sic) ὄνομα Μαρία.

²⁵ Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος ἔλεγε περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἠλία. . . — ἀπῆλθεν πρὸς Κόριον.

²⁶ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ φιλόχριστος περὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως. . . — τοὺς ποιμένας αὐτῆς ἐξώρισεν.

²⁷ Διηγήσατο ἡμῖν τις τῶν πατέρων περὶ τοῦ μακαρίου Ἐφραίμ. . . — καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεόν.

²⁸ Διηγήσατο τις τῶν πατέρων περὶ τινος ἐπι-

σκόπου ὅτι ἐάσας... — μόνῳ αὐτῷ γνώριμοι εἰσίν. ²⁹ Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ παραγεγόμενος ἤκουσα τινός... — πρὸς Κύριον ἀπήλθεν. ³⁰ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Βασίλειος ὁ πρεσβύτερος τῶν Βυζαντίων... — ἵνα μὴ ἔχωμεν αὐτὸν ὀρθόδοξον. ³¹ Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Βασίλειος... — τέλειος ἐστίν. ³² Τούτῳ τῷ ἀββᾷ Κοσμᾷ καὶ γὰρ παρέβαλον εἰς τὴν λαύραν Φαρῶν... — ἕως τῆς συνάξεως. ³³ Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ Φαρῶν ἐωράκαμεν καὶ τὸν ἀββᾶν Παῦλον... — ἀπὸ Ἀναβαρζοῦ. ³⁴ Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἦν τις ἀρχιερεὺς ὀνόματι Θαλέλαιος... — ἐπάνω κορυφῆς ἐπισκόπου Ἰσταμαί. ³⁵ Σκυθόπολις δευτέρα ὑπάρχει Παλαιστίνης μητροπόλις... — τῆς παραλίας Φοινίκης. ³⁶ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀναστάσιος πάλιν διηγήσατο ἡμῖν... — ἐν τῷ οὐρανῷ. ³⁷ Ἀνάξαρχος μητροπόλις ἐστὶ δευτέρας Κιλικίων ἐπαρχίας... — καὶ μεγαλείου. ³⁸ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — τὴν σύνθεσιν τῶν γραμμάτων. ³⁹ Παρέβαλεν ἀδελφὸς τῷ ἀββᾷ Ἥλλᾳ τῷ ἡσυχαστῇ... — εἴ τι θέλεις κράτησον. ⁴⁰ Παρεβάλομεν εἰς Τερρηνουθὴν τῷ ἀββᾷ Θεοδώρῳ... — τροφῆς μετελάμβανον. ⁴¹ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Στέφανος ὁ Τριχινᾶς... — μίλια δώδεκα. ⁴² Ὁ αὐτὸς Στέφανος ἔλεγεν ἡμῖν καὶ τοῦτο... — ἕως οὗ ἀνεχώρησαν. ⁴³ Ὁ ἀββᾶς Εἰρηναῖος διηγήσατο ἡμῖν λέγων... — δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ. ⁴⁴ Πάλιν ὁ αὐτὸς διηγήσατο ἡμῖν λέγων... — ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ⁴⁵ Πτολεμαῖς τόπος ἐστὶ τῆς Φοινίκης... — καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. ⁴⁶ Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ γέροντος... — μετὰ θάνατον. ⁴⁷ Ἀπὸ τεσσάρων μιλίων Αἰγῶν τῆς πόλεως Κιλικίας... — σημεῖα εἴκοσι τέσσαρα. ⁴⁸ Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Στέφανος ὁ Τριχινᾶς διηγήσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο... — ὁ Λέων ἀνεχώρησεν. ⁴⁹ Διηγήσατο τις τῶν πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾷ Στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου... — αὐτὸς σε συντρέφει. ⁵⁰ Πάλιν ἔλεγεν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀββᾷ Στεφάνου... — ἀφανῆς ἐγένετο ὁ δαίμων. ⁵¹ Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης τὸ ἐπίκλην Μολυβᾶς... — ἐν ποίᾳ τάξει ἐστίν. ⁵² Τρεῖς τῶν γερόντων παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Στεφάνῳ... — ὠφελῆθέντες ἀνεχώρησαν. ⁵³ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἀντώνιος ὁ ἡγουμένος τῆς λαύρας τῶν Αἰλιωτῶν... — τὴν καλὴν νίκην. ⁵⁴ Περὶ τούτου τοῦ ἀββᾷ Θεοδοσίου τοῦ ἡσυχαστοῦ... — διὰ ψήφον ἐδήλου. ⁵⁵ Περὶ τούτου τοῦ ἀββᾷ Θεοδοσίου ἀκούσας ὁ Ἀβράμιος... — μοναχικὸν σχῆμα. ⁵⁶ Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ γέρον ὅτι μετὰ τούτου τοῦ ἀββᾷ... — ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. ⁵⁷ Νουθετῶν δὲ ἡμᾶς ὁ γέρον καὶ τοῦτο ἔλεγεν ἡμῖν... — τὸν Θεὸν καὶ ἀλλήλους. ⁵⁸ Διηγήσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Παλλάδιος... — ἀπὸ πειρασμῶν. ⁵⁹ Καὶ τοῦτο δὲ ἡμῖν ὁ αὐτὸς Παλλάδιος διηγήσατο... — διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν. ⁶⁰ Ἐγὼ καὶ ὁ κύριός μου Σωφρόνιος ἐν μιᾷ ἀπήλθομεν... — ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. ⁶¹ Παρεβάλομεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἀββᾷ Θεοδοσίου... — τὸ ὕδωρ ἐδώρησατο. ⁶² Ἰωάννην ὀνόματι γέροντα ἐθεασάμεθα... — παρέχει αὐτῷ τὴν ἴασιν. ⁶³ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ⁶⁴ Διηγῆ-

σαντο ἡμῖν πάλιν καὶ τοῦτο λέγοντες... — τῶν τέκνων αὐτοῦ. ⁶⁵ Διηγῆσαντο ἡμῖν πάλιν λέγοντες ὅτι ἀναχωρητής... — εἰς τὴν μονὴν καὶ ἐθάψαμεν. ⁶⁶ Παρεβάλομεν εἰς κτήμα ἀπὸ ἑξαμυλίων Ῥόσσου... — ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐθάψαμεν. ⁶⁷ Ἐν Θεουπόλει παραγεναμένοις ἡμῖν... — μικρὸν εὐκτῆριον. ⁶⁸ Διηγῆσατο ἡμῖν τις τῶν πατέρων οὖσιν ἐν Θεουπόλει... — πρὸ μιᾶς ὥρας κοιμηθείς. ⁶⁹ Δύο ἀναχωρηταὶ ἦσαν ἐπάνω Ῥόσσου... — τάφον τῶν ἀγίων. ⁷⁰ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ὄσιος πατήρ ἡμῶν ὁ ἀββᾶς Γεώργιος... — καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ. ⁷¹ Ἐλεγον τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ ἀββᾶ Γεωργίου... — εἰς τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν. ⁷² Ὁ ἀββᾶς Γεώργιος ὁ ἀρχιμανδρίτης... — ἔβαλον αὐτῇ μετάνοιαν. ⁷³ Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ ἀγίου... Θεοδοσίου... — ὠφέλειαν εἶναι ψυχῆς. ⁷⁴ Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ... — ἡ ἀγία ἀναφορά. ⁷⁵ Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ ἀναχωρητής... — ἵνα τελειωθῇ καὶ αὐτός. ⁷⁶ Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ καθημένῳ μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ ἀδελφοῦ... — τὸν νοῦν μου εἰς τὴν γῆν. ⁷⁷ Διηγῆσαντο ἡμῖν οἱ πατέρες τῆς αὐτῆς μονῆς... — καὶ κατέπειν τὸν Σαρακηνόν. ⁷⁸ Πάλιν ἡμῖν διηγῆσαντο οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες... — τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν. ⁷⁹ Διηγῆσατο ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβίῳ... — τὸ τίς ἐστὶν ὁ γέρον. ⁸⁰ Ἐτερος δὲ τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου... — καὶ φοβηθεὶς ἀνεχώρησα. ⁸¹ Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντες παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Θεοδούλῳ... — ἡ ἀγία αὐτοῦ ψυχή. ⁸² Πάλιν ἡμῖν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Θεόδουλος διηγῆσατο... — τῆς εὐχῆς ἀμελοῦντα. ⁸³ Ἐλαβα τὸν κύριόν μου Σωφρόνιον καὶ ἀπῆλθομεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου... — εἰς τὸ φωτίσαι ἡμῶν τὸν νοῦν. ⁸⁴ Εἶπεν πάλιν· εἰ σωθῆναι τέκνα θέλετε... — ἐμπλήσαι ματαιότητος. ⁸⁵ Εἶπεν πάλιν· ὅτι οὔτε ἐγκωμιαζόμενοι... — οὐδὲν ἀγαθὸν εὐρίσκεται. ⁸⁶ Εἶπεν πάλιν ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ὡς μεγάλοι καί... — θηριάλωτος γίνομαι. ⁸⁷ Ἐν ταῖς ἀρχαῖς Τιβερίου τοῦ πιστοτάτου καίσαρος... — ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. ⁸⁸ Πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τῆς Πέτρας ἀπῆλθον... — τρισχίλιοι πεντακόσιοι σαρανταεξ. ⁸⁹ Ἀδελφὸς δαιμόνιον ἔχων παρέβαλεν τῷ ἀββᾶ... — ἠὲ χαρίστησεν τῷ Θεῷ. ⁹⁰ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Σέργιος τῆς Ῥαῖθοῦ... — τοῦ μεγάλου Συμεῶνος. ⁹¹ Ἐλεγεν ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Εὐσέβιος ὁ πρεσβύτερος... — ἄφαντος ἐγένετο. ⁹² Διηγῆσαντο ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες... — ἔθαψαν εἰς Ῥαῖθοῦ. ⁹³ Παρεβάλομεν πρὸς τὸν ἀββᾶν Στέφανον τὸν Καππαδόκην... — πέραν τῆς θαλάσσης. ⁹⁴ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ζωσίμῳ τῷ Κίλικι... — δοξάζων τὸν Θεόν. ⁹⁵ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ γέρον καὶ τοῦτο λέγων ὅτι πρὸ ἐτῶν... — εἰς Βαβυλῶνα. ⁹⁶ Ἐλεγον ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου πατέρες περὶ τοῦ ἀββᾶ... — τὰ ἔστρεψα. ⁹⁷ Διηγῆσατο ἡμῖν ἡ ἀμμὰς Δαμιανὴ ἡ ἡσυχάστρια... — καὶ ὁ πατριάρχης κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ γέροντος. ⁹⁸ Διηγῆσατο ἡμῖν ἡ αὐτὴ ἀμμὰς Δαμιανή... — τοῖς δούλοις αὐτοῦ. ⁹⁹ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ἀθανασίῳ ἐν τῇ λαύρᾳ... — εὐθέως ἐκαθέρησεν (sic) τὴν ἀδελφήν. ¹⁰⁰ Πάλιν ὁ

αὐτὸς Ἀθανάσιος διηγήσατο ἡμῖν... — ὁ θρόνος ἐστὶν ὁ δεσποτικός. ¹⁰¹ Ἐλεγον πάλιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου... — εὐτραπέλων ἠνέσχετο. ¹⁰² Ὁ αὐτὸς ἡμῖν ἄββᾶς Ἀθανάσιος διηγήσατο... — ἤκουσεν τῶν λεγομένων. ¹⁰³ Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Ἀθηνογένης... — μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησεν. ¹⁰⁴ Ἐλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἀθανάσιος ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν... — τὰ βαλάντια. ¹⁰⁵ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· ἐπὶ τῶν πατέρων ἡμῶν... — καὶ τὸ χειρόργιον. ¹⁰⁶ Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν καὶ τοῦτο ὁ ἄββᾶς Ἀθανάσιος... — τῷ ματαίῳ λογιζόμενος. ¹⁰⁷ Διηγήσατο Σαρακηνὸς εἰς τὸ κλύσμα τοῖς πολιτευομένοις... — ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ ἤμην. ¹⁰⁸ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος... — καὶ τίς εἰμί. ¹⁰⁹ Περὶ τοῦ ἄββᾶ Σεργίου τοῦ ἀναχωρητοῦ... — καθὼς προεῖπεν ὁ γέρον. ¹¹⁰ Ἐλεγον τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ ἄββᾶ Γρηγορίου... — πεῖραν ἐσχίκαμεν. ¹¹¹ Εἶπεν τίς τῶν γερόντων· εἶθε ὄσην περὶ τὰ κακὰ σπουδήν... — κατὰ δαιμόνων ἰσχύομεν. ¹¹² Εἶπεν πάλιν· πανταχοῦ μὲν ὁ Θεὸς ὑπάρχει... — ἰσχύει βλάψαι. ¹¹³ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· συναγάγωμεν τὰ τῆς ψυχῆς ἰάματα... — μὴ οὖν καταφρονήσωμεν. ¹¹⁴ Εἶπεν πάλιν· διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος... — ἐργαζόμεθα. ¹¹⁵ Εἶπον ἡμῖν τινὲς τῶν γερόντων περὶ τοῦ μακαρίου Γενναδίου... — ὁ τῶν ἀνηκέστων πταισμάτων κτίτωρ. ¹¹⁶ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Θεόδωρος ὁ ῥωμαῖος λέγων... — καὶ πολλῆς μακροθυμίας. ¹¹⁷ Οὕτως ἡμῖν ἐν τῷ ἐνάτῳ ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ... — ὡς τῷ ἱερῷ ἔπρεπε μάρτυρι. ¹¹⁸ Κατελθόντος τοῦ ἄββᾶ Ἀμμῶς ἀνῆλθον πάντες... — ἐχειροτόνησας. ¹¹⁹ Παρεβάλομεν εἰς τὰ μονίδια τῷ ἄββᾶ Ἰωάννῃ τῷ Πέρσῃ... — ἐλεημοσύνην καὶ ἀγάπην. ¹²⁰ Παρεβάλομεν ἐν τῇ αὐτῇ λαύρα τῶν μονιδίων τῷ ἄββᾶ Μαρκέλλῳ... — καὶ τὴν σκήτην ἠρήμωσαν. ¹²¹ Ὁ αὐτὸς ἄββᾶς Μάρκελλος διηγήσατο ἡμῖν... — καὶ οὐ πολεμῶ σε. ¹²² Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· πιστεύσατέ μοι τέκνα οὐδὲν οὕτως... — ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. ¹²³ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· πιστεύσατέ μοι τέκνα λέγοντι... — καὶ γινομένων βασιλεῖ. ¹²⁴ Εἶπεν πάλιν· ὁ ἄνθρωπος ὁμοίωμα τοῦ Θεοῦ ἦν... — ἐκπεσὼν τοῦ Θεοῦ. ¹²⁵ Δύο ἀδελφοὶ ἦσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει πάνυ εὐλαβεῖς... — τὸν πόνον τῆς ἀσκήσεως. ¹²⁶ Ἐλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἰορδάνης ὁ βοσκὸς ὅτι τρεῖς... — ὠφελήθημεν μεγάλως. ¹²⁷ Ἐλεγε δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ τοῦ ἄββᾶ Νικολάου... — χεῖρα μὴ παρασχόντα. ¹²⁸ Ἐλεγεν ὁ ἄββᾶς Μηνᾶς ὁ ἠγούμενος τοῦ κοινοβίου... — ἐσθίων βοτάνας. ¹²⁹ Ἐλεγεν πάλιν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ ὅτι ἀκήκοεν... — πλησιέστερον ἐλθεῖν. ¹³⁰ Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Παῦλος ὁ ἠγούμενος... — καὶ ἄφαντος γέγονεν. ¹³¹ Λυκὸν πόλις ἐστὶν τῆς Θηβαΐδος· ἐν αὐτῇ ὄρος ἐστίν... — ὅπου ἔβαλον μετανοίαν. ¹³² Ἀπὸ εἰκοσι μιλιῶν Ἀλεξανδρείας λαύρα ἐστὶν λεγομένη ὁ Καλαμών... — οὐκέτι κρατοῦμεν αὐτῷ. ¹³³ Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ ἄββᾶ Βικτωρι τῷ ἡσυχαστῇ... — ἐν τοῖς πειρασμοῖς χαίρουσιν. ¹³⁴ Ἐλεγεν ὁ ἄββᾶς Ἀγαθόνικος ὁ ἠγούμενος τοῦ κοινοβίου... — κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

¹³⁵ Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ ἀββᾶ Βικεντίου... — τὰς πόλεις καὶ τὴν ἄνεσιν. ¹³⁶ Εἶπεν πάλιν οἱ πατέρες ἡμῶν οὐδὲ τὰς ὄψεις... — καὶ λουόμεθα. ¹³⁷ Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· οὐαί μοι τέκνα ποίαν... — ἐστὶν ἡ ἀσθενοῦσα. ¹³⁸ Ἦν τις ἀναχωρητῆς εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου... — καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν Θεόν. ¹³⁹ Ὁ δὲ ἀββᾶς Γρηγόριος ὁ ἀναχωρητῆς ἐξηγήσατο ἡμῖν... — ἔξωθεν δὲ τοῦ πλοίου οὐκ ἔβρεξεν. ¹⁴⁰ Ὁ ἀββᾶς Ἀνδρέας ὁ τῶν ὀκτωκαιδεκάτου οὔσιν ἡμῖν... — ἐχειροτόνησεν δὲ καὶ τὸν Φιλόπονον διάκονον. ¹⁴¹ Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κίλιξ... — βαλόντα σχοιῖον καὶ ἀπαργάμενον. ¹⁴² Πλησίον τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ μοναστήριον ἐστὶν... — παρέδωκεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πνεῦμα. ¹⁴³ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ εὐνοῦχος... — ἐπιτύχωσιν ἀγαθῶν. ¹⁴⁴ Ὁ αὐτὸς πάλιν ἡμῖν διηγῆσατο ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ... — ἔβαλεν μετανοίας ὁ γέρον. ¹⁴⁵ Ἀνερχομένων ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἁγίας Γεθσημανῆ... — τὴν θλίψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν. ¹⁴⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν Πέτρος ὁ πρεσβύτερος ἐλθὼν ἀπὸ Ῥώμης... — ἐκ τοῦ κατακρίματος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. ¹⁴⁷ Εἶχεν τὶς τῶν πατέρων μαθητὰς δώδεκα... — διορθώσεται τὸν σφαλέντα. ¹⁴⁸ Γέγονεν τὶς τῶν πατέρων ἐν τῇ ἐρήμῳ ὀνόματι Θεόδωρος... — οὐκέτι ὄχλησεν αὐτὸν λογισμὸς δειλίας. **Ὅτι ἐπιβλαβὲς τὸ ἐπισκέπτεσθαι τοὺς ἰδίους.** ¹⁴⁹ Γέρον τὶς ἐκάθητο εἰς κελλίον καὶ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν... — καὶ ὁ Θεὸς βοηθήσοι (βοηθεῖ σοι ;).

Ὅτι ἀπαιτῶνται ὁ ἄνευ πνευματικοῦ πατρὸς μετερχόμενος τὸν μονήρη βίον. ¹⁵⁰ Γέγονεν τὶς Παῦλος ἐν Θηβαῖδι, δς ἠκολούθησε... — ἔφυγεν εἰς τὴν σκήτην. ¹⁵¹ Μένοντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς σκήτεως... — τυχεῖν τῆς αἰωνίου ζωῆς. ¹⁵² Δύο ἀδελφοὶ κοσμικοὶ ἀπετάξαντο καὶ ἀπελθόντες... — μετὰ κόπου λιαίνονται.

Περὶ τοῦ ἐκ νηπίας ἡλικίας ἀσκήσαντος καὶ διὰ τὴν ὑπερηφάνιαν ἀπορριφέντος. ¹⁵³ Ἐκέκτητο τὶς τῶν πατέρων ἀδελφὸν κοσμικόν... — τὴν ἀπώλειαν τοῦ παιδός. ¹⁵⁴ Διηγῆσατο τὶς τῶν πατέρων ὅτι ἐν Θεσσαλονίκῃ... — καὶ τὸν Θεὸν ἐξιλεωσώμεθα. ¹⁵⁵ Παρεβάλομεν εἰς τὴν μονὴν τῶν εὐνούχων... — μὴ ἀπόλωνται. ¹⁵⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν τὶς φιλόχριστος οὔσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ... — γέγονεν δόκιμος μοναχός. ¹⁵⁷ Παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Ἰωάννῃ τῷ ἀναχωρητῇ... — ἐδόξασεν τὸν Θεόν. ¹⁵⁸ Διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Θεωνᾶς ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ... — καὶ εὐθεῖς (sic) αἱ κρίσεις σου. ¹⁵⁹ Ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ διηγῆσατο ἡμῖν ἡ θεοφιλῆς καὶ φιλόπτωχος Μαρία... — ἐν ἀληθείᾳ ἐδωρήθη. ¹⁶⁰ Παρεβάλομεν εἰς τὸ κοινόβιον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἀββᾶ Σάβα... — τὸ ἔλεός μου ἐπὶ σέ. ¹⁶¹ Παρεβάλομεν ἐν Ἀσκάλωνι ἐν τῷ πανδοχείῳ τῶν πατέρων... (— ἵνα εὕρω κἀγὼ ἔλεος. ¹⁶² Καὶ μεθ' ἡμέρας ἐπιβὰς τῇ πόλει ὁ ἡγεμόν... — τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς αὐτούς. ¹⁶³ Ὀντων ἡμῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λεόντιος ὁ Ἀπαμεύς... — ἀβλαβὲς παραδίδωσι. ¹⁶⁴ Ἀπελθόντες οὖν ἡμεῖς εἰς Θηβαῖδα... — καὶ ἔθεασά-

μην αὐτόν. ¹⁶⁵ Διηγῆσατο τις φιλόχριστος περί τινος ληστοῦ ὀνόματι Κυράκονα... — καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεόν. ¹⁶⁶ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Σαββάτιος ὅτι ὡς ἐκαθήμην... — κρατηθεὶς ἀπεκεφαλίσθη. ¹⁶⁷ Ἀδελφός τις ἦν ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Χοζηβᾶ... — λέγειν αὐτήν. ¹⁶⁸ Γέρων τις ἐκάθητο ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ Καλαμῶνος... — ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. ¹⁶⁹ Δάδαι ἐμπόριον ἐστὶ τῆς Κύπρου... — ἐνδοῦναι τοῦ κλαίειν. ¹⁷⁰ Διηγῆσατο ἡμῖν Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος... — μηδὲν ἔτι θεασάμενος. ¹⁷¹ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Θεόδουλος λέγων... α' — ἡ πίστις παντοῦ ἐστὶ. β' — ἡ μακαρία αὐτοῦ διηγῆσατο ψυχή. ¹⁷² Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Γεώργιος ὁ πρεσβύτερος τοῦ κοινοβίου... — ἵνα μὴ τοὺς κόπους αὐτοῦ ὁ γέρον ἀπολέσῃ καὶ μετὰ αἰρετικῶν κατακριθῇ.

Θαύματα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. ¹⁷³ Ἔλεγεν ὁ ἄββᾶς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης ὅτι... — ἐλυτρώθη τοῦ πολέμου. ¹⁷⁴ Παρεβάλομεν τῷ ἄββᾶ Κυριακῷ τῷ πρεσβυτέρῳ... — ἀειπαρθένου Μαρίας ἐχθρός. ¹⁷⁵ Ἡλιούπολις τῆς Λιβανησίας Φοινίκης ἐστίν... — καὶ ταῦτα διὰ φιλανθρωπίας. ¹⁷⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν Ἀναστάσιος ὁ πρεσβύτερος καὶ κειμηλιάρχης... — μνήμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ¹⁷⁷ Ὁ ἄββᾶς Παλλάδιος διηγῆσατο ἡμῖν τι τοιοῦτον... — καὶ τὸ παιδίον αὐτῆς. ¹⁷⁸ Διηγῆσατο ἡμῖν τις τῶν πατέρων περὶ Ζήνωνος... — ἦν γὰρ ἐλεήμων πάνυ. ¹⁷⁹ Διηγῆσατο ἡμῖν Διονύσιος ὁ ὀσιώτατος πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ... — φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον. ¹⁸⁰ Γέρων ἐκαθέζετο ἐν σκῆτι καὶ ἀνῆλθεν ἐν μιᾷ... — καρδίαν καθαρὰν ἐκτίησατο. ¹⁸¹ Διηγῆσατο τις τῶν πατέρων ὅτι ταξεώτης τις ἐν Τύρῳ διάγων... α' — καὶ δουλεύω τῷ Θεῷ. (οἱ δὲ ἑταῖροι αὐτοῦ εἶπον...) β' — σαγινεύει ψυχὰς εἰς σωτηρίαν. ¹⁸² Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πόλει φιλόπονοι τινές... — ὅτι σκευὴ ἐκλεκτὰ ἀπώλεσαν (Εἶτα ἀκολουθεῖ : Ν ε ἰ λ ο υ· Μοναχὸν οὐχ ἡ κοινὰ καὶ ἡ περιβολὴ συνίστησιν, ἀλλ' οὐράνιος πόθος καὶ ἔνθεος πολιτεία). ¹⁸³ Ὡς ἀπὸ ἐνὸς μιλίου τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ... — ἐκ τῆς τοιαύτης λειτουργίας. ¹⁸⁴ Ὁ δὲ καμηλιάριος ὁ τὸν ὄνον λαβὼν ἤχετο... — παραδείσον τρυφῆς ἐκπεσεῖν. ¹⁸⁵ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Γεώργιος ὁ Γαδιμμήτης... — τοῦ σφαλέντος ὑπὲρ αὐτοῦ υἱοῦ. ¹⁸⁶ Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββᾶς Ἰωάννης ὁ ῥωμαῖος μαθητής... — ἐξ οὗ ἀφείλατο αὐτήν. ¹⁸⁷ Ἄλλοτε πάλιν ἀβροχίας πολλῆς γενομένης... — ἐπικαλουμένοι αὐτόν. ¹⁸⁸ Ἐν τοῖς χρόνοις Νικήτα τοῦ πατρικίου ἐν Καρταγένῃ... — διηγῆσαντο ταῦτα ὠφελείας χάριν. ¹⁸⁹ Εἶπεν ἄββᾶς Λογγῖνος· ὅπου οἶνος καὶ παιδία ἐκεῖ οὐ χρεια τοῦ σατανᾶ. ¹⁹⁰ Εἶπεν ἄββᾶ Ζήνων· ὁ θέλων ἵνα ταχὺ εἰσακούσῃ ὁ Θεός... — ταχὺ δίδει αὐτῷ ὁ Θεός. ¹⁹¹ Ἦν τις γέρον εἰς τὰ κελλῖα τὰ λεγόμενα ἐρημικά... — τὰς θλίψεις ὑπομέναντες. ¹⁹² Ἄλλος τις ἀδελφός δόκιμος ἦλθεν ἀπὸ σκήτεως... — καὶ ὑπόμεινον τὸν Κύριον. ¹⁹³ Ἀδελφός μικρὸς ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ ἄββᾶ αὐτοῦ πρὸς τινα ἀδελφόν... — δταν μέλλωμεν ἐρωτᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

κδ (φφ. 145 - 150) **Ἀναστασίου μοναχοῦ τοῦ Σινᾶ ὄρους διήγησις περὶ πατέρων ἁγίων.** ¹ Δύο τινὲς τῶν πατέρων τοῦ ἁγίου ὄρους τοῦ Σινᾶ... — ἀνεχώρησαν μετ' εἰρήνης. ² Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Μισαήλ ὁ Ἰβερὸς... — ἀφανεῖς γεγόνασιν. ³ Διηγῆσατο ἡμῖν πάλιν Ἰωάννης ὁ ὀσιώτατος ἡγούμενος... — καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν. ⁴ Ἔθος Ἀρμενίοις ἐστὶν καθὼς πάντες ἐπίστανται... — ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν ἀκουέτω. ⁵ Πρὸ χρόνων τινῶν γέγονεν κατ' ἐπιτροπὴν Κυρίου θανατικόν... — τὸ σκῆνωμα τοῦ ἀδελφοῦ ὁ γέρον. ⁶ Τόπος ἐστὶν δυσχερῆς καὶ πάνυ χαλεπός... — πληροφορηθεὶς ἐδόξασεν τὸν Θεόν. ⁷ Ὁ ἀββᾶς Μαρτύριος ὅτε ἐκούρευσε τὸν ὀσιον πατέρα ἡμῶν... — εἰς τὸν ἴδιον τόπον διακονήσας. ⁸ Τὰ Ἀρσελάου τόπος ἐστὶν δυσχερῆς διακειμένος... — ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ⁹ Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ὤκησεν καὶ ὁ ἀββᾶς Μιχαήλ... — ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹⁰ Ἐν τῷ προειρημένῳ τόπῳ τῶν Ἀρσελάου γέγονεν... — ἀνακλίνας ἑαυτὸν ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹¹ Διηγῆσατο ἡμᾶς (sic) ὁ ἀββᾶς Κυριακὸς περὶ τοῦ ἀββᾶ Στεφάνου... — ὁ γέρον ἀπῆλθεν πρὸς Κύριον. ¹² Ἀδελφὸς σπουδαῖος ἐκαθέζετο ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀκούων... — τῷ Ἰησοῦ ὅταν ἔλθῃ. ¹³ Ἐλεγεν ἀββᾶ Εὐλόγιος ὁ τοῦ ἐνάτου τῷ μαθητῇ αὐτοῦ... — καὶ ὀλίγα ζητεῖ. ¹⁴ Ἐλεγεν πάλιν ὅτι ἦν τις ἀδελφὸς οἰκῶν εἰς τὰ κελλία... — ὁ γέρον ἀπέλυσε αὐτόν. ¹⁵ Ἀδελφὸς ἀπετάξατο τῷ κόσμῳ σὺν τῷ ἰδίῳ πατρί... — ἐὰν χαίρεται ὑβριζόμενος. ¹⁶ Εἶπεν πάλιν ἡ ταπεινώσις πολλάκις καὶ χωρὶς... — ὡς ὁ φαρισαῖος καὶ ἀπόλλυται.

κε (φφ. 150 - 153^v) **Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὀσίου Ἀνδρονίκου καὶ τῆς συμβίου αὐτοῦ Ἀθανασίας.** — Ἦν τις Ἀνδρόνικος ὀνόματι ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ... (BHG^s 122).

κς (φφ. 153^v - 160) **Χρήσεις ἁγίων πατέρων περὶ τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.** ¹ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῶν ἀσκητικῶν: Ἐρώτ. Ποταπῷ φόβῳ ἢ ποῖα πληροφορία ἢ ποῖα διαθέσει... Ἀπόκρ. Τὸν μὲν φόβον διδάσκει ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος... (PG 31, 1196) (ἔπονται ἀποσπάσματα μὲ τὴν ἐξῆς σειράν): ² Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἰδιοχείρων ἐπιστολῶν πρὸς Καισάρειαν πατρί. ³ Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἰδ' λόγου τῶν ἐνθρονίων περὶ κοινωνίας. ⁴ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐκ σκῆ ἐπιστολῆς περὶ κοινωνίας. ⁵ Τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου περὶ κοινωνίας (μετὰ δύο διηγῆσεων:) α' Ἐλεγε δὲ καὶ τοῦτο ὅτι πλειστάκις... β' Ἐλεγεν ἀββᾶ Ἀπολλῶς ὅτι εἰ δυνατόν παρασκευάζειν... ⁶ Τοῦ ἁγίου Μαρκιανοῦ περὶ κοινωνίας. ⁷ Τοῦ ἁγίου Βασιλείου περὶ προσευχῆς. ⁸ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. ⁹ Μαξίμου περὶ διδασκαλίας καὶ ἡγουμένων. ¹⁰ Ἐφραίμ. ¹¹ Τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου. ¹² Τοῦ Θεολόγου. ¹³ Ἐφραίμ. ¹⁴ Περὶ ἐνδύματος μοναχοῦ. ¹⁵ Ὅτι οὐ δεῖ διὰ τὰ ἐνταῦθα

συμβαίνοντα ὑμῖν λυπηρὰ ἐπιζητεῖν τὸν θάνατον. ¹⁶ Τοῦ Χρυσοστόμου καὶ οὐκ ἐστὶ, φησί, καὶ ἐνταῦθα ἀνέσεως ἀπολαῦσαι καὶ ἐκεῖ. ¹⁷ Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν κεκοιμημένων. ¹⁸ Τοῦ αὐτοῦ περὶ ψυχῆς καὶ ἐλεημοσύνης. ¹⁹ Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἐλεήμονος. ²⁰ Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου περὶ προορισμοῦ.

κζ (φφ. 160 - 164^v) **Βίος Εὐλογίου τοῦ λατόμου.**— Γέγονεν κατὰ τὴν Θηβαΐδα ὁ ἀββᾶς Δανιήλ... (BHG³ 618).

κη (φφ. 164^v - 172) (**Εὐτυχιανοῦ**) **βίος καὶ μετάνοια καὶ ἀνάκλησις πρὸς τὸν Κύριον γενομένη ὑπὸ τινος οἰκονόμου ὀνόματι Θεοφίλου διὰ τῆς μεσιτείας τῆς ἁγίας Θεοτόκου.**— Ἐγένετο κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον πρὶν γενέσθαι... (BHG³ 1320 - 1321).

κθ (φ. 172^{r-v}) **Διήγησις ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων περὶ κατανύξεως καὶ σωτηρίας ψυχῆς.**— Ἐλεγεν τις τῶν πατέρων ὅτι ἦν τις... — τὸν ποιήσαντα αὐτὸν ὑγιῆ... ἀμήν. (BHG³ 1445x).

λ (φφ. 172^v - 202) (**Τάδε ἐστὶν ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου**) **Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ πλείστων καὶ ἀναγκαίων ζητημάτων ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς ἀπορουμένων καὶ παρὰ πᾶσι Χριστιανοῖς γινώσκεσθαι ὀφειλομένων.** (φφ. 172^v - 176^v Πίναξ τίτλων ἀπὸ α' - ρλγ') α' **Περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.** ρλγ' **Πῶς ὀφείλομεν πεῖσαι τοὺς Ἕλληνας... ὡς αὐτοὶ πλανώμενοι νομίζουσιν** (PG 28, 597 - 700). Ἄρχ. ἀκέφ. ἀπὸ τῶν λέξεων: ὅτι δὲ κτιστὸν εἰσιν οἱ ἄγγελοι ἄκουσον τοῦ ἁγίου Πνεύματος... (κεφ. δ': PG 28, 601C). Τελ. κολ. διὰ τῶν λέξεων: διὰ ἀδοξίας δόξαν τοῦ παρὰ πᾶσιν δοξάζοντος. | Τὸ κείμενον παρουσιάζει καὶ ἕτερον χάσμα μεταξὺ τῶν φφ. 200^v - 201, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἐξέπεσαν φύλλα τινά.

λα (φφ. 202 - 204) **Περὶ τοῦ Σχολαρίου.**— Μαθητῆς, φησί, τοῦδε τοῦ ὁσίου πατρὸς Νικολάου...— διὰ τοῦδε τοῦ σχήματος, εἰ καὶ ἀνάξιος ὁ ταπεινὸς δουλεῦσαι προθέμενος. (BHG³ 1360m, ἐνθα ὅμως ἡ διήγησις παραδίδεται κολοβῆ ἐν κώδικι μεταγενεστέρῳ. Πρβλ. ἐπίσης E. Follieri - I. Dujčev, Una acolutia inedita per i martiri di Bulgaria dell'anno 813, Byzantion 33, 1963, σελ. 90).

λβ (φφ. 204 - 209^v) (**Ἔτεραι διηγήσεις**) ¹ **Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς Συρίας διακονίαι εἰσὶν...**— πᾶσι τοῖς αἰτοῦσιν (Th. Nissen, BZ 38, 1938, σελ. 367 - 368.— BHG³ 1450p). ² **Ἦν ἀνὴρ τις Ἰουδαῖος ἐν Κωνσταντινουπόλει...**— ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ (BHG³ 1076k). ³ **Διηγήσατό**

μοι τις ὀνόματι Ἰωάννης τῷ γένει μελητινός (sic)...— οἰκτιρῶν ἐπιτύχωμεν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Περὶ Παλλαδίου. ⁴ Ἐθεασάμεθα τὸν ἀββᾶν Παλλάδιον τὸν ἐνάρετον... — πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐντυχανόντων.

Περὶ τοῦ πάπα Ἀπολιναρίου. ⁵ Διηγῆσατο ἡμῖν τις περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις πάπα Ἀλεξανδρείας... — μεγάλως ὠφεληθῆναι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.

⁶ Ἀδελφός ἔμενεν ἐν κοινοβίῳ ὑποτασσόμενος καὶ ὠφελεῖτο... Τελ. κολοβ. διὰ τῶν λέξεων: καὶ λέγουσιν γόης ἐστὶ καὶ ἡ γοητεία αὐτοῦ |.

Πλεῖσται τῶν ἀνωτέρω διηγῆσεων εὑρῆνται ἐν ταῖς ἀκολουθοῦσι ἐκδόσεσι καὶ μελέταις:

PG 65, 72 - 440.

Ἰωάννου Μόσχου, Λειμωνάριον: PG 87, 2851 - 3112.

Παύλου Εὐεργετινοῦ, Συναγωγὴ τῶν θεοφθόγγων ῥημάτων καὶ διδασκαλιῶν τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων..., ἔκδοσις Γ', Ἀθῆναι 1900.

F r. N a u, ἐν Revue de l'Orient Chrétien 12 (1907), σελ. 43 - 69, 171 - 189, 393 - 413. 13 (1908), σελ. 47 - 66, 266 - 297. 14 (1909), σελ. 357 - 379. 17 (1912), σελ. 204 - 211, 294 - 301. 18 (1913), σελ. 137 - 146.

W. B o u s s e t, Apophthegmata (Studien zur Geschichte des ältesten Mönchtums), Τυβίγγη 1923.

C. G i a n n e l l i, Codices Vaticani Graeci (1485 - 1683), Βατικανὸν 1950, σελ. 234 - 242 (cod. 1599), ὅπου ἀναγράφονται τὰ incipit ὑπερεκατὸν διηγῆσεων.

BHG³ 696e, 1322n, 1441, 1442, 1442g, 1442r, 1444e, 1444u, 1448p, 1450h, 2080, 2120, 2327 κ.ἄ.π.

J. - C l. G u y, Recherches sur la tradition grecque des Apophthegmata patrum (Subsidia Hagiographica 36), Βρυξέλλαι 1962.

ΚΩΛΙΕ ΑΡ. 18

1. Ἡ ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ ἀναγραφὴ τῶν κεφαλαίων τῶν ἔργων τοῦ Μεγ. Βασιλείου δὲν δίδει σαφῆ εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ περιεχομένου τοῦ κώδικος. Οὕτω προσθετέα τὰ ἐξῆς κεφάλαια ἴδιον τίτλον ἔχοντα, ἔστω καὶ ἂν ἐνίοτε πρόκειται μόνον περὶ πίνακος περιεχομένων τοῦ ἐπομένου ἐν τῷ κώδικι κειμένου.

α (φφ. 6^v - 9) *Εἰς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἰδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (PG 29, 264 - 280).

β (φφ. 28 - 29^v) *Εἰς μέρος τοῦ κη' ψαλμοῦ ἕτερα ἐρμηνεῖα: Ἄρχ. Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐλῇ. . .* (PG 30, 72 - 81).

γ (φφ. 177 - 177^v) *Κεφάλαια τῶν κατὰ πλάτος ὄρων* (= Πίναξ τῶν κεφαλαίων : PG 31, 901 - 905).

δ (φφ. 234 - 234^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐγκρατείας.* Ἀρχ. Ἐγκράτειαν ἡγοῦμεθα δρίζεσθαι οὐ μόνον τὴν τῶν... (= β' μέρος τοῦ κεφ. ιθ' τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1389B-C).

ε (φ. 234^v) *Τοῦ αὐτοῦ παραθετικῆ ἀποταξαμένω τῷ βίῳ καὶ μονάσαντι* (Ἐπιστ. 23 : PG 32, 293 - 296.— Y. Courtonne, Saint Basile Lettres, τόμ. Α', Παρίσιοι 1957, σελ. 58 - 59).

ς (φφ. 234^v - 236^v) *Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια περὶ βαπτίσματος προτραπέντος εἰπεῖν πρῶτον περὶ τοῦ μαθητευθῆναι Χριστῷ εἶπεν* (PG 31, 1515 κέ.).

ζ (φφ. 237 - 245^v) *Περὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καὶ τοῦ μὴ ἐν μολυσμῷ προσέρχεσθαι τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις.*... (PG 31, 1575 κέ.).

2. Αἱ ὁμιλῖαι εἰς τὴν ἑξαήμερον εἶναι ἐννέα :

α (φφ. 271 - 274^v) *Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός.*... (Ὁμιλία Α' : PG 29, 4 - 28.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 86 - 136).

β (φφ. 274^v - 279) *Περὶ τοῦ ὅτι ἀόρατος ἦν ἡ γῆ.*... (Ὁμιλία Β' : PG 29, 28 - 52.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 138 - 186).

γ (φφ. 279 - 283^v) *Περὶ τῶν πρώτων τῆς Γενέσεως* (Ὁμιλία Γ' : PG 29, 52 - 77.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 188 - 242).

δ (φφ. 283^v - 286^v) *Περὶ τῆς συναγωγῆς τῶν ὑδάτων* (Ὁμιλία Δ' : PG 29, 77 - 93.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 244 - 276).

ε (φφ. 286^v - 290^v) *Περὶ βλαστήσεως* (Ὁμιλία Ε' : PG 29, 93 - 117.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 278 - 322).

ς (φφ. 291 - 296^v) *Περὶ φωστήρων γενέσεως* (Ὁμιλία ς' : PG 29, 117 - 148.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 324 - 388).

ζ (φφ. 296^v - 299^v) *Περὶ ἐρπετῶν* (Ὁμιλία Ζ' : PG 29, 148 - 164.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 390 - 426).

η (φφ. 299^v - 304) *Περὶ πτηνῶν καὶ ἐνύδρων* (Ὁμιλία Η' : PG 29, 164 - 188.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 428 - 476).

θ (φφ. 304 - 308) *Περὶ χειρσαίων* (Ὁμιλία Θ' : PG 29, 188 - 208.— Sources Chrétiennes 26 (1949), σελ. 478 - 522).

3. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται διὰ μικρῶν καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 19

1. Κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐπὶ μέρους κεφαλαίων ὁ Σακκελίω παρελείψεν ὠρισμένα κεφάλαια ἢ τμήματα κεφαλαίων ταῦτα εἶναι :

α (σσ. 301 - 308) *Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας περὶ βαπτίσματος· ὅτι δεῖ πρῶτον μαθητευθῆναι τῷ Κυρίῳ καὶ τότε καταξιοθῆναι τοῦ ἀγίου βαπτίσματος* (Λόγος Α' κεφ. α' : PG 31, 1513 - 1525).

β (σσ. 308 - 332) *Πῶς βαπτίζεται τις τὸ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βάπτισμα* (Λόγος Α' κεφ. β' : PG 31, 1525 - 1572).

γ (σσ. 332 - 335) *Ὅτι δεῖ τὸν ἀναγεννηθέντα διὰ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος τρέφεσθαι λοιπὸν τῇ μεταλήψει τῶν θείων μυστηρίων* (Λόγος Α' κεφ. γ' : PG 31, 1573 - 1577).

δ (σσ. 335 - 336) *Κεφάλαια τοῦ Β' Λόγου τεμνομένου εἰς κεφάλαια γ' ὁμοῦ ις' μετὰ τοῦ πρώτου Λόγου* (= Πίναξ τῶν γ' κεφαλαίων τοῦ Β' Λόγου).

ε (σσ. 336 - 360). *Τὸ κείμενον τῶν γ' κεφαλαίων τοῦ Β' περὶ βαπτίσματος Λόγου* (PG 31, 1580 - 1628).

ς (σσ. 361 - 362) *Τοῦ αὐτοῦ διατάξεις πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ καὶ κατὰ μόνας ἀσκοῦντας* (= Πίναξ λε' διατάξεων : PG 31, 1317 - 1320).

ζ (σσ. 418 - 421) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ δογμάτων καὶ κηρυγμάτων ἐγγράφων καὶ ἀγράφων* (= Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος πραγματείας· κεφ. κζ' : PG 32, 188 - 193.— J. P i t r a, *Juris eccles. graec. hist. et monum.*, τόμ. Α', Ρώμη 1864, σελ. 609 - 612).

η (σσ. 421) *Περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος* (= Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος πραγματείας· κεφ. κθ' : PG 32, 200B-C.— J. P i t r a, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 612).

θ (σσ. 421 - 427) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ καταστάσεως, πρὸς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον* (Ἐπιστ. 2 : PG 32, 224 - 233.— S t i g. Y. R u d b e r g, *Études sur la tradition manuscrite de Saint Basile*, Lund 1953, σελ. 156 - 168.— Y. C o u r t o n n e, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 5 - 13).

ι (σσ. 427 - 433) *Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια διάφορα. . . Ἄρχ. Ἐκ τῶν βίβλων ὡσπερ οἱ κοινοῦ τινος ἱατρείου. . .* (R u d b e r g, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 123).

2. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος συνεσταχώθησαν 4 φύλλα (Α - Δ) ἐκ παλαιοῦ προερχόμενα Εὐαγγελισταρίου τοῦ η' - θ' αἰῶνος διὰ μεγαλογραμμαμάτου γραφῆς γεγραμμένου, ἐν οἷς περιέχονται αἱ ἀκόλουθοι περικοπαὶ ποικιλλόμεναι δι' ἐκφωνητικῶν σημείων διὰ κινναβάρεως :

(φ. Α) Ἄρχ. ἀπὸ τῶν λέξεων : (προσκυνή)|σωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ (= περικοπή ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ιβ', 21, ἀναγινωσκομένη τῇ Τρίτῃ τῆς ς' ἑβδομάδος· Εὐαγγέλιον, ἔκδ. Ρώμης, 1880, σελ. 17). Ἀκολουθοῦν αἱ περικοπαὶ αἱ ἀναγινωσκόμεναι τῇ Τετάρτῃ τῆς ς' ἑβδομάδος (= Ἰωάν. ιβ', 36 - 47) καὶ τῇ Πέμπτῃ τῆς Ἀναλήψεως (Λουκᾶ κδ', 36 κέ.).

(φ. Δ^v) Τελευτᾶ διὰ τῶν λέξεων : . . . τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ κηρυχθῆ|ναι (= Λουκᾶ κδ', 47 : Εὐαγγέλιον, ἔκδ. Ρώμης, 1880, σελ. 18).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 20

1. Ὁ κώδιξ ἐγράφη ἐν ἔτει ,ςφλ', ἰνδ. ε', μηνὶ ὀκτωβρ. κβ', δηλαδὴ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως 1081 καὶ οὐχὶ 1082.

2. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ κώδικος ὡς περιέχοντος *Τὰ Ἀσκητικά τοῦ θείου Πατρὸς* δὲν ἐπιτρέπει τὴν γνῶσιν τῶν ἐπὶ μέρους κειμένων, δι' ὃ κρίνεται σκόπιμος ἡ ἀπαρίθμησις των.

α (φφ. 1 - 2^v) *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὑποτύπωσις ἀσκητικῆς πολιτείας* (= Πρόλογος 6 : PG 31, 1509 - 1513.— J. G r i b o m o n t, *Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile* (Bibliothèque du Muséon 32), Louvain 1953, σελ. 279 - 282· νέα ἔκδοσις).

β (φφ. 2 - 15) *Τοῦ αὐτοῦ προοίμιον* (= Α' προοίμιον εἰς τὰ Ἡθικά ἢ περὶ κρίσεως τοῦ Θεοῦ = Πρόλογος 7 : PG 31, 653 - 676).

γ (φφ. 15 - 22^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ πίστεως* (= Β' προοίμιον εἰς τὰ Ἡθικά = Πρόλογος 8 : PG 31, 676 - 692).

δ (φφ. 22^v - 27) *Τοῦ αὐτοῦ πρόλογος (τῶν ὄρων sup. lin.) ἀσκητικὸς* (= Πρόλογος 5 : 31, 881 - 888).

ε (φφ. 27 - 28^v) *Κεφάλαια τῶν κατὰ πλάτος ὄρων* (= Πίναξ τῶν κεφαλαίων : PG 31, 901 - 905).

ς (φφ. 28^v - 34^v) *Πρόλογος ἕτερος ἀσκητικῶν διατάξεων τῶν κατὰ πλάτος ἐκτεθέντων παρ' αὐτοῦ κεφαλαίων* (= Πρόλογος 3 καὶ 4 : PG 31, 1080 κέ. καὶ 889 - 901).

ζ (φφ. 34^v - 104^v) *Ἀσκητικαὶ διατάξεις* (νε' κεφάλαια : PG 31, 905 - 1052).

η (φφ. 104^v - 118) *Πίναξ τῶν κατ' ἐπιτομὴν κεφαλαίων* (PG 31, 1052 - 1077).

θ (φφ. 119^v - 217) *Ἀρχὴ τῶν κατ' ἐπιτομὴν ἀσκητικῶν κεφαλαίων* (PG 31, 1080 - 1305).

ι (φφ. 217 - 218) *Πίναξ τῶν κεφαλαίων περὶ βαπτίσματος* (Κεφάλαια α' - κβ', ἐξ ὧν τὰ ἑπτὰ τελευταῖα δὲν ἀνήκουν εἰς τὸν περὶ βαπτίσματος Λόγον, ἀλλ' εἶναι οἱ τίτλοι τῶν ἐπομένων ἐν τῷ κώδικι ἔργων τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως).

ια (φφ. 218 - 252^v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ βαπτίσματος* (Κεφάλαια ιε', ἐλλείπει τὸ β' κεφάλαιον τοῦ Α' περὶ βαπτίσματος Λόγου : PG 31, 1513 - 1625.— R u d b e r g, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιβ (φφ. 252^v - 256^v) *Καὶ ὅσα ἐπιτίμια τοῖς ἁμαρτάνουσιν* (ξ' ἐπιτίμια : PG 31, 1305 - 1313.— R u d b e r g, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).

ιγ (φφ. 256^v - 257^v) *Τοῦ αὐτοῦ εἰς ἀδελφὰς (κα' ἐπιτίμια, ἐξ ὧν τὸ ἐν διαγεγραμμένον : PG 31, 1313 - 1316.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).*

ιδ (φφ. 257^v - 261^v) *'Επιτίμια ἕτερα τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐπὶ τῶν παραπιπτόντων ἐξ οἰκείας ῥαθυμίας καὶ ἀμελείας (Pitra, Analecta Sacra, τόμ. Ε', σελ. 110 κέ.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).*

ιε (φφ. 261^v - 266) *'Επιστολὴ πρὸς κανονικὴν (= Δύο ἐπιστολαί· αἱ ὑπ' ἀριθ. 173 καὶ 22 : PG 32, 648 - 649.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 205 - 207 (νέα ἔκδοσις).— Y. Courtonne, S. Basile Lettres, τόμ. Β', σελ. 108 - 109 : Πρὸς Θεοδώραν κανονικὴν).*

ις (φφ. 266 - 267) *Τοῦ αὐτοῦ παραθετικὴ ἀποταξαμένῳ τῷ βίῳ καὶ μονάσαντι (= 'Επιστολὴ 23 : PG 32, 293 - 296.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 58 - 59).*

ιζ (φφ. 267 - 269) *Περὶ τοῦ πῶς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν μοναχὸν (PG 31, 648 - 652.— Byzantinoslavica 10 (1949), σελ. 13 - 14).*

ιη (φφ. 269^r - v) *Τοῦ αὐτοῦ περὶ ἐγκρατείας (= Τὸ β' μέρος τοῦ ιθ' κεφαλαίου τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1389B-C).*

ιθ (φφ. 269^v - 276) *Περὶ τοῦ δεῖν τὴν προσευχὴν προτιθέναι πάντων (= Κεφάλαιον α' τῶν ἀσκητικῶν διατάξεων : PG 31, 1325 - 1337).*

κ (φφ. 276 - 287^v) *Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἀσκητικὸς καὶ παραίνεσις περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ τελειώσεως πνευματικῆς (PG 31, 625 - 648).*

κα (φφ. 288 - 299) *Πίναξ τῶν κεφαλαίων ἐν ᾧ εἰσὶν ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τε τοὺς ἐν κοινοβίοις καὶ κατὰ μόνας ἀσκουμένους (PG 31, 1316 - 1320· ἐν τῷ πίνακι ὑπάρχουν καὶ τινες τίτλοι τῶν ἐπομένων ἐν τῷ κώδικι ἔργων τοῦ αὐτοῦ συγγρφέως).*

κβ (φφ. 289 - 322) *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τε τοὺς ἐν κοινοβίοις... ἀσκουμένους (= 'Ασκητικαὶ διατάξεις τύπου Ο : PG 31, 1321 - 1428.— Rudberg, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 130).*

κγ (φφ. 332 - 337^v) *'Επιστολὴ τοῦ ἁγίου Βασιλείου εἰς τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον περὶ ἀσκήσεως ('Επιστολὴ 2 : PG 32, 224 - 233.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 5 - 13).*

κδ (φφ. 337^v - 343) *Τοῦ αὐτοῦ πρὸς Χίλωνα τὸν ἴδιον μαθητὴν ('Επιστολὴ 42 : PG 32, 348 - 360.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 99 - 108).*

κε (φφ. 343 - 345^v) *Πρὸς 'Αμφιλόχιον παρὰ 'Ηρακλείδους (sic) ('Επιστολὴ 150 : PG 32, 601 - 605.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Β', σελ. 71 - 75).*

κς (φφ. 345^v - 347^v) *Εἰς μονάζοντα ἐκπεσόντα ('Επιστολὴ 45 : PG 32, 365 - 369.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Α', σελ. 112 - 115).*

κζ (φφ. 347^v - 353^v) *Πρὸς παρθένον ἐκπεσοῦσαν ('Επιστολὴ 46 : PG 32, 369 - 381.— Y. Courtonne, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 115 - 125).*

κη (φφ. 353^v - 354) *Πρὸς Οὐρβανίκιον μονάζοντα* ('Επιστολή 262 : PG 32, 973 - 976).

κθ (φφ. 354^v - 355) *Πρὸς τὸν αὐτὸν περὶ ἐγκρατείας* ('Επιστολή 366 : PG 32, 1109 - 1112).

λ (φφ. 355 - 356) *Πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους τοῦ μὴ χειροτονεῖν ἐν δώροις* ('Επιστολή 53 : PG 32, 396 - 400.— Y. Courtonne, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 137 - 139).

λα (φ. 356^{r-v}) *Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολή πρὸς Γρηγόριον πρεσβύτερον* ('Επιστολή 55: PG 32, 401 - 404.—Y. Courtonne, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 141 - 142).

λβ (φ. 357^{r-v}) *Γνωμικὰ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου* : 'Αρχ. 'Ο δὲ τῶν ἐνταῦθα κακῶν ἀπαλλαγὴν ἔχων... Τελ. ...τὸ ἄκρον τῶν ἐφετῶν καὶ πρὸς ὃ τείνει πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

λγ (φφ. 357^v - 360^v) *'Εκ τοῦ "Ηρωνος* : 'Αρχ. 'Ορθῶν δὲ τὸν μὲν ἐρημικὸν βίον ἰδιάζοντα... Τελ. ...ὃ φιλεῖ συμβαίνειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις, τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα.

3. 'Ο κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων δι' ἐρυθρᾶς μελάνης φιλοτεχνηθέντων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 21

1. 'Εν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φ. 2^{r-v}) εὔρηται *Πίναξ ἀκριβῆς τῆς παρούσης πυκτίδος* περιέχων μγ' τίτλους. 'Εκ τούτων δὲν ἀναγράφονται ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ : α) ὁ Δ' λόγος *Εἰς μέρος τοῦ ἰδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοικιζόντων* (φφ. 31^v - 40). β) ὁ Σ' λόγος *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν ἐτέρα ἐρμηνεῖα* (φφ. 54^v - 60). (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, α καὶ β).

2. 'Ο κῶδιξ κοσμεῖται δι' ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων ἐγχρῶμων καλλιτεχνικῶν. 'Εν φ. 1^v ἐπὶ τῆς περγαμηνῆς ἐπικεκόλληται εἰκὼν τοῦ Μ. Βασιλείου ὁμοία πρὸς τὰς τῶν εὐαγγελιστῶν ἐζωγραφημένη ἐπὶ χάρτου (0,260×0,170). 'Ο ἅγιος καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἔχει πρὸ αὐτοῦ ἀναλόγιον καὶ ὑποπόδιον. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κρατεῖ βιβλίον ἐνῶ διὰ τῆς δεξιᾶς φαίνεται νὰ γράφῃ. Φέρει ποδῆρη χιτῶνα χρώματος βυσσινὸ μετὰ πτυχώσεις, καὶ ἱμάτιον ἐλαιόχρουν. Τῶν ἐπίτλων τὸ χρῶμα εἶναι καστανόχρουν ἀνοικτόν.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 22

1. Καὶ τὰ ἐν τῷ παρόντι κώδικι περιεχόμενα ἀνεγράφησαν ἐλλιπῶς ὑπὸ

τοῦ Σακκελίωνος. Οὕτω δέον ὅπως προστεθοῦν οἱ ἀκόλουθοι τίτλοι ὀμιλιῶν τοῦ Μ. Βασιλείου.

α (φφ. 22^v - 28^v) *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (PG 29, 264 - 280).

β (φφ. 39 - 42^v) *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν εἰς τὸ προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν ἀβλῆ ἁγία αὐτοῦ* (PG 29, 288 - 305. 30, 72 - 81).

γ (φφ. 111^v - 115) *Εἰς τὸν νθ' ψαλμὸν* (PG 29, 460 - 469).

δ (φφ. 120^v - 124^v) *Εἰς τὸν ριδ' ψαλμὸν* (PG 29, 484 - 495).

ε (φφ. 124^v - 128^v) *Εἰς τὸν ριε' ψαλμὸν* (ὀμιλία διακοπτομένη εἰς τὰς λέξεις : οἶκον Κυρίου ἐν μέσῳ σου Ἱερουσαλήμ τόπος δὲ | (PG 30, 104 - 113C).

2. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται δι' ἐγχρώμων καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων ἐν ἀρχῇ ἐκάστου λόγου.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 23

1. Εἰς τοὺς ἀναγγραφομένους τίτλους ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ προσθετέα ἡ ὀμιλία *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (φφ. 27^v - 28). (Πρβλ. ἀνωτ. κῶδ. 18, α).

2. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἡ ὀμιλία *Εἰς τὸ ῥητόν τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου* (φφ. 94 - 100^v) παρεμβάλλεται ἐν τῷ κῶδικι μεταξὺ τῶν ὀμιλιῶν εἰς τοὺς με' καὶ μη' ψαλμοὺς καὶ δὲν ἔπεται τῶν ὀμιλιῶν εἰς τοὺς ψαλμοὺς ἐν γένει, ὡς φαίνεται παρὰ Σακκελίωνι.

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 24

1. Ἐν τῷ παλαιῷ Καταλόγῳ παρελείφθησαν οἱ ἐξῆς τίτλοι :

α (φ. 1) *Πίναξ σὺν Θεῷ τῆσδε τῆς βίβλου.*

β (φφ. 24 - 30^v) (ὀμιλία Δ') *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (Πρβλ. ἀνωτ. κῶδ. 18, α).

γ Μεταξὺ τῶν φύλλων 270 - 271 ἐξέπεσαν φύλλα τινὰ ἐν οἷς περιείχοντο ἡ ὑπ' ἀριθ. ΛΘ' ὀμιλία *Εἰς τὸ ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. Μ' Εἰς παρθένον σφαλεῖσαν*, ἧς τινος μικρὸν περιεσώθη τμημα.

2. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται δι' ἀριστουργηματικῶν πρωτογραμμάτων καὶ καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων.

3. Ἐν φ. 30^v ἐντὸς τοῦ ἀρχικοῦ Ο τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε' ὀμιλίας *Εἰς τὸν κη' ψαλμὸν* ὁ μικρογράφος ἐνέγραψε τὸ ὄνομά του. Οὗτος ὀνομάζεται Ἀρσένιος καὶ εἶναι ἄγνωστος ἄλλοθεν ἐξ ὧσων γνωρίζω.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 27

1. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φ. 1) ὑπάρχει Πίναξ σὺν Θεῷ τῶν ἐμφερομένων ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ, ἐν δὲ φ. 1^v γράφεται ὅτι Ὅμοῦ πᾶσαι αἱ ὀμιλῖαι σὺν τῇ ἑξαήμερῳ εἰσὶν νθ'. Εἰς ταύτας δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ δύο ὀμιλῖαι τοῦ Γρηγορίου Νύσσης (φφ. 85 - 104^v).

2. Κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν περιεχομένων παρελείφθη ἡ ὀμιλία *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (φφ. 144^v - 155) (Πρβλ. ἀνωτ., κῶδ. 18, α).

3. Ἡ σειρά τῶν ὀμιλιῶν εἰς τοὺς ψαλμοὺς δὲν εἶναι συνεχῆς, ὡς ἀφίνει νὰ ἐνοηθῇ ὁ Σακκελίων, ἀλλ' ἐντελῶς διάφορος. Οὕτω μετὰ τοὺς δύο λόγους τοῦ Γρηγορίου Νύσσης ὑπάρχει ἡ ὀμιλία *Εἰς τὸν α' ψαλμὸν* (φφ. 105 - 112^v), μεθ' ἣν ἀκολουθοῦν τρεῖς ὀμιλῖαι, αἱ ὑπ' ἀριθ. ιγ' - ιε' παρὰ Σακκελίωνι, εἶτα παρεμβάλλονται δύο ὀμιλῖαι εἰς ψαλμοὺς, ἡ *Εἰς τὸν ιδ' ψαλμὸν* καὶ ἡ ἀνωτέρω δηλωθεῖσα *Εἰς μέρος τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων*, μεθ' ἧς ἀκολουθοῦν αἱ ὑπ' ἀριθ. ις' - λζ' παρὰ Σακκελίωνι, εἶτα ἐκ νέου παρεμβάλλονται αἱ ὑπόλοιποι ὀμιλῖαι εἰς τοὺς ψαλμοὺς ζ', κη', κθ', λβ', λγ', λζ', μδ', με', μη', νθ', ξα', ριδ' καὶ ριε' καὶ τέλος ἀκολουθοῦν αἱ ἄλλαι ὀμιλῖαι.

4. Τέλος εἰρήσθω ὅτι τὰ φύλλα τοῦ κώδικος ἐκ λάθους γενομένου κατὰ τὴν ἀρίθμησιν αὐτοῦ (ἀπὸ τοῦ φ. 189 ἠριθμήθη 200 ἀντὶ 190) ἀναφέρεται ὅτι εἶναι 445 ἐνῶ κατ' ἀλήθειαν εἶναι 436.

5. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται δι' ἀριστουργηματικῶν πολυχρῶμων ἐπιτίτλων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 28

1. Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐνδείξεων τῶν πρώτων φύλλων τοῦ κώδικος διαπιστοῦται ὅτι τὰ φφ. 1 - 12 εἶναι τὰ ἐναπομείναντα ἐκ τῶν ἐκπεσόντων

τεσσάρων πρώτων τετραδίων αὐτοῦ. Τὰ ἐν λόγῳ τετράδια περιεῖχον τὰς τρεῖς πρώτας ὀμιλίας τοῦ Μεγ. Βασιλείου εἰς τοὺς ψαλμοὺς α', ζ' καὶ ιδ'.

2. Ὁ κῶδιξ ἄρχεται ἀκέφαλος ἀπὸ τῶν λέξεων : (...καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν) | τὴν ζωὴν μου τοῦ μὲν δικαίου ἢ ψυχὴ χωριζομένη τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπαθείας τὴν ζωὴν ἔχει κεκουμμένη... (= Ὀμιλία Εἰς τὸν ζ' ψαλμόν : PG 29, 253D).

3. Παρέλειψεν ἐπίσης ὁ Σακκελίωσις νὰ μνημονεύσῃ τὰς ὀμιλίας : α (φφ. 10 - 14) *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ ιδ' ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων* (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, α) καὶ β (φφ. 23^v - 26^v) *Εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ κη' ψαλμοῦ* (Πρβλ. ἄνωτ. κῶδ. 18, β).

4. Εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄψιν τοῦ φ. 85^v χεῖρ μεταγενεστέρα (ιε' - ις' αἰῶ-νος) ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα δημῶδη ἄσματα, ἅτινα παρουσιάζουν στοιχειώδη ὁμοιοκαταληξίαν καὶ προδίδουν Κρητικὸν ἢ Κυπριακὸν ἰδίωμα :

† νύκτας ἡμέρας ἄν(θρῶπ)ε ἄν | περπατῆς καὶ τρέχης |
καὶ καβαλλάρης καὶ πε|ζὸς τὸν κόσμον ἄν ἐντρέχεις |
τὴν καλωνὴν τὴν ἄμετρον | τοῦ κόσμου ἄν τὴν ἔχεις, |
ὄραν στιγμὴν ἐχάσῃς τ(η)ν | καὶ τύπο(τε) οὐκ ἔχεις †

† μῆγασεφανῆ (sic) ἄν(θρῶπ)ε ὁ θάνατος | παντέχει.
ἢ μεριμνᾷ καθεαυ|τὸν ἢ μέτρον χρόνων ἔχει |
πίστευε ἀληθέβω σε ἐκεί|νος πάντα τρέχει.
κ(αὶ) ὁσάν | τὸν εὔρει εἰς τὸ καλὸν χα|ρὰν ἐκείνος ἔχει

† σὸν ὦ πουλὴν που κοι|λαδῆς, καὶ λέγης πάντα | δίκαιον
ὦ (;) τίναν καὶ | ἄλλον ἤκουσες καὶ λέ|γειτο τὸ δίκαιον.
οἱ μεγα|στάνοι οἱ ἄρχοντες | ἐφήκαντο τὸ δίκαιον. |
καὶ ἐσὺ ἀπαπέσω | ἀπὸ κλουβὴν στρι|γκίζεις πάντα δί|καιον.

(Ἐκ τούτων τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα προέρχονται ἐκ παραινετικοῦ ἀλφάβητου. Πρβλ. Φ. Μ π ο υ μ π ο υ λ ῖ δ ο υ, Δημῶδεις μεταβυζαντινοὶ ἀλφάβη-τοι, ΕΕΒΣ 25 (1955), σελ. 298 καὶ Ἐ. Κ α κ ο υ λ ῖ δ η, Νεοελληνικὰ θρη-σκευτικὰ ἀλφάβητα, Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 98).

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 29

1. Ἐν φ. 1^{r-v} περιλαμβάνεται πίναξ περιεχομένων.

2. Ἡ σειρά τῶν ὀμιλιῶν δὲν εἶναι οἷα παρὰ Σακκελίωσι. Ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπάρχει ἡ ὀμιλία εἰς τὸν α' ψαλμὸν, εἶτα ὅμως παρεμβάλλονται αἱ ὑπ' ἀριθ. β' - κε' παρὰ Σακκελίωσι, κατόπιν ἀκολουθοῦν αἱ ὀμιλίες εἰς τοὺς ὑπολοίπους ψαλμοὺς ζ', ιδ', κη', κθ', λβ', λγ', λζ', μδ', με', μη', νθ', ξα', ριδ' καὶ ριε' καὶ τέλος ἀκολουθοῦν τὰ λοιπὰ κείμενα ὑπ' ἀριθ. κς' - λβ'.

3. Ὁ κῶδιξ κοσμεῖται διὰ πολλῶν πολυχρώμων ἀριστουργηματικῶν ἐπιτίτλων καὶ ἀνθρωπομόρφων, ζωομόρφων, φυτοσχημάτων κλπ. ἀρχικῶν γραμμάτων. Εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον (φ. 2) ἐντὸς κύκλων ἐφιλοτεχνήθησαν αἱ εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ ἀγγέλων· τὸ δὲ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ φύλλου παριστάνον Ἡ ἀπετελέσθη ὑπὸ τῶν μορφῶν τῶν ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκατέρωθεν τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἰσταμένων.

ΚΩΔΙΞ ΑΡ. 30

1. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κώδικος (φφ. β-γ) ἀναγράφεται: *Ἐνταῦθ' ἀκριβῆς τῆσδε τῆς βίβλου πίναξ* (= Πίναξ περιεχομένων μετὰ τῶν incipit τῶν κειμένων).

2. Ὁ Σακκελίωσι περιγράφων τὸν παρόντα κώδικα λέγει ἐν ἄλλοις ὅτι περιέχει καὶ *Ὀμιλίας ΙΖ'* εἰς τοὺς ψαλμοὺς χωρὶς νὰ προσδιορίζη τοὺς ψαλμοὺς. Τὰ κείμενα ταῦτα ἔχουν ὡς ἐξῆς:

α (φφ. 2^v - 6^v) *Α'* Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὀμιλία εἰς τὸν α' ψαλμὸν (PG 29, 209 - 228).

β (φφ. 6^v - 16^v) *Β'* Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ὀμιλία εἰς τὸν ζ' ψαλμὸν (PG 29, 228 - 249).

γ (φφ. 16^v - 22) *Γ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ιδ' ψαλμὸν (PG 29, 249 - 264).

δ (φφ. 22 - 28) *Δ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ λειπόμενα τοῦ αὐτοῦ ψαλμοῦ καὶ κατὰ τοκιζόντων (PG 29, 264 - 280).

ε (φφ. 28 - 37^v) *Ε'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν εἰκοστὸν ὄγδοον ψαλμὸν (PG 29, 280 - 305).

ς (φφ. 37^v - 41) *Ϛ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ψαλμὸν (PG 30, 72 - 81).

ζ (φφ. 41^v - 47^v) *Ζ'* Εἰς τὸν κθ' ψαλμὸν (PG 29, 305 - 324).

η (φφ. 47^v - 57^v) *Η'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λβ' ψαλμὸν (PG 29, 324 - 349).

θ (φφ. 57^v - 71^v) *Θ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λγ' ψαλμὸν (PG 29, 349 - 388).

ι (φφ. 72 - 80) *Ι'* Εἰς τὸν λζ' ψαλμὸν (PG 30, 81 - 104).

ια (φφ. 80 - 91) *ΙΑ'* Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν τεσσαρακοστὸν τέταρτον ψαλμὸν (PG 29, 388 - 416).

ιβ (φφ. 91 - 97) *ΙΒ'* Εἰς τὸν με' ψαλμὸν (PG 29, 416 - 432).

- ιγ (φφ. 97 - 108) *ΙΓ' Εἰς τὸν μὴ ψαλμὸν* (PG 29, 432 - 460).
 ιδ (φφ. 108 - 111^v) *ΙΔ' Εἰς τὸν νθ' ψαλμὸν* (PG 29 460 - 469).
 ιε (φφ. 111^v - 117) *ΙΕ' Εἰς τὸν ξα' ψαλμὸν* (PG 29, 469 - 484).
 ις (φφ. 117 - 121^v) *ΙΣΤ' Εἰς τὸν ριδ' ψαλμὸν* (PG 29, 484 - 493).
 ιζ (φφ. 121^v - 126) *ΙΖ' Εἰς τὸν ριε' ψαλμὸν* (PG 30, 104 - 116).

3. Ἐν τέλει τοῦ κώδικος (φ. 310^v) ἐγράφη κατ' ἐπανάληψιν διὰ διαφόρων χειρῶν τὸ γνωστὸν κτητορικὸν ἐπίγραμμα :

*Ἡ βίβλος αὕτη τῆς Μονῆς τοῦ Προδρομοῦ
 τῆς κειμένης ἔγγιστα τῆς Ἀετίου,
 ἀρχαϊκὴ δὲ τῆ Μονῆ κλησὶς Πέτρα.*

(Πρβλ. Σ α κ κ ε λ ί ω ν ο ς, Πατμ. Βιβλ., σελ. 15 - 16 καὶ R. J a n i n, La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin, τόμ. Γ', Les églises et les monastères, Παρίσιοι 1953, σελ. 441 - 442, ἔνθα καὶ μνεῖα ἄλλων χειρογράφων φερόντων τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία). Κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα ἐγράφη ἀκολουθῶς (φ. 311) καὶ τὸ ἐξῆς τρίστιχον εἰς βυζαντινὸν δωδεκασύλλαβον ἐπίσης :

*Νῦν δὲ τυγχάνει τῆς Μονῆς τῆς ἐν Πάτμῳ
 ἀρχαϊκὴ δὲ κλησὶς τῆς Μονῆς Ἰωάννου
 δς καὶ τῆς βροντῆς γόνος κέκληται οὗτος (sic).*

4. Ὁ κώδιξ κοσμεῖται διὰ πολλῶν καλλιτεχνικῶν ἐπιτίτλων καὶ καλῶς φιλοτεχνηθέντων ἀρχικῶν γραμμάτων.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Δ. ΚΟΜΙΝΗΣ